

Nuoret Lakimiehet

#2 / 2005

Vanhemmuus ja ura

SISÄLLYS 2/2005

YLEINEN OSA

Pääkirjoitus...4

Puheenjohtajan palsta...6

Auskultointi-info...8

Auskultointia kehitettävä...10

Suuri jäsenkysely...12

Jäsenyydestä ja taloudesta...14

Kevätpurjehdus...16

TEEMASIVUT

Mikko Räsänen ja isyys...18

Piia-Noora Kauppi ja äitiys...20

Perhe ja ura Yhdysvalloissa...22

Ajatuksia vanhemmuudesta...25

Perhevapaista...26

Psykologin näkökulma...28

TYÖN JA PERHEEN YHDISTÄMINEN, MAHDOTON YHTÄLÖ? EI AINA:

30 lakimestä (keski-ikä 32 vuotta), joilla yhteensä 33 lasta

- + Taloustutkimuksen päättäjäkysely: Suur-Helsingin paras asianajotoimisto 2004
- + Kauppalehti & OKO: Vuoden Yritys 2004
- + Talouselämä: yksi Kasvuyrityksistä 2002, 2003 ja 2004
- + Talouselämä: Yksi Suomen parhaista yrityksistä 2003 ja 2004

= **FENNICA**

FENNICA

Asianajotoimisto - Advokatbyrå - Attorneys-at-law

Asianajotoimisto Fennica Oy • Mannerheimintie 8 • 00100 Helsinki
Puh. (09) 622 6670 • Faksi (09) 622 6677 • www.fennica.fi

Pääkirjoitus

Arvoisa lukija,

Kiitoksemme ensimmäisen uudistetun numeromme, teemaltaan ”Töissä ulkomailla”, johdosta saamastamme positiivisesta palautteesta! Kuten ensimmäisessäkin numerossa, lehtemme jakautuu tälläkin kertaa yleiseen osaan ja teemasivuihin. Yleisessä osassa käsittelemme Nuorten Lakimiesten tapahtumia sekä muita ajankohtaisia asioita, joita käsitellään tarkemmin puheenjohtajan palstalla. Teemasivujemme aihe tässä numerossa on ”Vanhemmuus ja ura”.

Sain idean teemaan odottaessani huhtikuussa syntynyttä esikoistyötämme. Kokemuksesta tiedän monen ikäiseni juristin pohtivan kovasti, milloin olisi uran ja muun elämäntilanteen kannalta sopiva hetki hankkia lapsia, kuinka paljon työtä jaksaa tehdä raskausaikana, miten lapset muuttavat elämää, ja miten työhönpaluu, työnteko ja uran luominen onnistuvat pikkulapsiperheen äidiltä ja isältä. Kävin näitä ajatuksia läpi ennen raskautta ja toki myös sen aikana ja arvelen, että pohdinta uran ja perheen yhteensovittamisesta jatkuu niin kauan kunnes lapset ovat kasvaneet aikuisiksi ja muuttaneet pois kotoa.

Työelämän ja varsinkin pikkulapsiperheen vanhemmuuden yhteensovittaminen on erittäin haastava tehtävä. Tiedän kuitenkin monen onnistuneen tässä menestyksekkäästi, ja halusin kuulla, kuinka tempu tehdään. Sen vuoksi pyysimme kahta urallaan menestynyttä juristia ja tuoretta vanhempaa vastaamaan kysymyksiimme. Voit lukea tulokset toista lastaan odottavan europarlamentaarikko **Piia-Noora Kaupin** sekä talvella isäksi tulleen ACE LAW Oy:n osakkaan, varatuomari **Mikko Räsänen** haastatteluilta.

Moni miettii, millaista turvaa lainnojalla on mahdollista saada raskausaikana ja sen jälkeen. Tutkija **Outi Anttila** valmistelee tutkimusta työelämän sukupuolisyrynnästä Helsingin yliopistossa. Hän on laatinut meille ansiokkaan artikkelin, josta ilmenee vanhemmuutta koskeva lainsäädäntö pähkinänkuoressa.

Vaikka suomalainen äitiys- ja isyysloma sekä muut vanhempainvapaut saattavat tuntua lyhyiltä, ovat ne kuitenkin meillä samoin kuin muissa Pohjoismaissa maailmanlaajuisesti tarkastellen varsin pitkiä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa järjestelmä on kovin toisenlainen kuin Suomessa. Tästä voit lukea lisää yhdysvaltalaisen lakimiehen **Anne Wolfsonin** haastattelusta. Meillä onneksi myös isät voivat käyttää vanhempain- ja perhevapaita. Suomalaisen ja isän näkökulman vanhemmuuteen tarjoaa kirjoituksessaan kahdeksan kuukautta vanhan **Eemeli**-pojan isä **Mikko Salo**.

Vaikka lapsi tuo perheeseen paljon onnea ja iloa, pelkästään ns. tavallisen työelämän vaateet voivat tuntua pienten lapsen vanhemmista raskailta. Jos vielä molemmat vanhemmat haluavat luoda uraa, perheen ja

uran ristipaineet voivat helposti kasvaa suuriksi. Kaikki vanhemmat varmasti toivovat hartaasti kykenevänsä antamaan lapselleen turvallisen ja onnellisen lapsuuden. Näiden kysymysten tiimoilta päätin kääntyä psykologi **Maiju Tokolan** puoleen pyytäen häntä arviomaan raskauteen, perheen perustamiseen, lapsen kehitykseen sekä uran ja vanhemmuuden yhdistämiseen liittyviä kysymyksiä psykologin näkökulmasta.

Tämän numeromme lukijakilpailun palkinto on tänä keväänä suomeksi ilmestynyt kirja ”Kiltti tyttö ei pääse pomoksi – 101 tapaa hävitä miehelle”. Kansainvälisesti tunnetun johtajuuskouluttaja **Lois P. Frankelin** kirjoittaman teoksen ydinajatus on, että tytöt ja pojat kasvatetaan eri tavoin: ”Tyttöille opetetaan jo pienestä pitäen, että heidän hyvinvointinsa ja menestyksensä edellyttää tiettyjä stereotyyppisiä toimintatapoja, kuten kohteliaisuutta, hiljaisuutta, alistuvuutta ja suhdekeskeyttä.” Lois P. Frankelin mukaan nämä lapsuudessa opitut käyttäytymismallit tuhoavat naisten urakehityksen aikuisina, vaikka naiset muutoin olisivat kuinka älykkäitä, lahjakkaita tai uutteria tahansa.

Vaikka suomalaiset koulutetut vanhemmat todennäköisesti pyrkivät kasvattamaan sekä tyttö- että poikalapsensa tasa-arvoisista lähtökohdista käsin, ja vaikka kulttuurierot Suomen ja kirjailijan kotimaan Yhdysvaltojen välillä lienevät olemassa, kirja antaa paljon ajattelemisen aihetta, niin naisille kuin miehillekin. Itse aion ottaa neuvoista vaarin

paitsi noudattamalla niitä äitiysloman jälkeisessä työelämässä, myös välttämällä kasvattamasta tytärtämme ”kiltiksi tytöksi”.

Lehden kehitystyö on jatkuva prosessi, johon sinä lukijana tai halutesasi kirjoitus- ja muuhun toimitustyöhön osallistujana voit vaikuttaa - ota rohkeasti yhteyttä lehden osoitteeseen

lehti@nuoretlakimiehet.fi. Seuraavan, joulukuussa ilmestyvän numeromme teema on Elinikäinen oppiminen, jossa käsittelemme jatkotutkintoja Suomessa ja ulkomailla.

Antoisia lukuhetkiä toivottaen

Suvi Hirvonen
Päätoimittaja

L u k i j a k i l p a i l u

Toisen lukijakilpailumme palkintona arvomme kaikkien vastaajien kesken Talentumin kustantaman Lois P. Frankelin kirjan ”Kiltti tyttö ei pääse pomoksi – 101 tapaa hävitä miehelle”. Palkinnon arvo on 39 euroa. Kilpailuun osallistuvat kaikki 30.9. mennessä sähköpostitse osoitteeseen lehti@nuoretlakimiehet.fi saapuneet vastaukset. Voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti, ja hänen nimensä julkaistaan seuraavassa, joulukuussa ilmestyvässä numerossamme.

- 1) Mikä lehden jutuista kiinnosti sinua eniten?
- 2) Entä toiseksi eniten?
- 3) Mistä aiheista haluaisit jatkossa lukea?

Anna toki myös muuta palautetta. Ilmoitathan myös yhteystietosi (nimi, osoite, sähköpostiosoite) sekä sen, saako sähköpostiosoitteesi liittää Nuorten Lakimiesten sähköpostilistalle.

Yleisön pyynnöstä jatkamme myös ensimmäisen ”Töissä ulkomailla” –numeromme lukijakilpailun vastausaikaa samoin 30.9. saakka. Kysymykset ovat samat kuin yllä, ja palkintona arvomme 76 euron arvoisen, Talentumin kustantaman Jyrki Jauhaisen ja Timo Kaisanlahden ”Eurooppayhtiö” –teoksen.

Nuoret Lakimiehet

Nuoret Lakimiehet ry,
Unga Jurister rf:n jäsenlehti

PÄÄTOIMITTAJA

Suvi Hirvonen

TOIMITTAJAT

Outi Anttila
Olli Kärkkäinen
Elli Murole
Markus Myhrberg
Janne Nyman
Topi Ruotsalainen
Mikko Salo
Salla Tuominen

ULKOASU JA TAITTO

Olli Kärkkäinen

Kansi: Susan Gross: “Working Dad”
www.susangross.com, susan@susangross.com.

PAINOPAIKKA: Art-Print, Ylivieska

PAINOS: 1500 kpl

JULKAISIJA:

Nuoret Lakimiehet ry, Unga Jurister rf
c/o Suomen Lakimiesliitto
Uudenmaankatu 4-6 B, 00120 Helsinki

Perustettu 21.1.1938. Suomen Lakimiesliiton jäsenyhdistys. Jäseniä n. 1500.

Kotisivut: www.nuoretlakimiehet.fi
Sähköposti: hallitus@nuoretlakimiehet.fi
Jäsenasiat, osoitteenmuutokset:
talous@nuoretlakimiehet.fi

Jäsenmaksu EUR 20 / vuosi, EUR 70 / 10 vuotta, maksetaan tilille 200118-156765. Viestiin yhteystiedot, henkilötunnus ja valmistumisvuosi.

Puheenjohtajan palsta

Hyvältä näyttää. Yhdistyksemme toiminnassa ovat tänä keväänä puhaltaneet muutoksen ja uudistuksen boforituulet. Ensimmäisenä uudistuksen koki jäsenlehtemme, jota en malta olla hehkuttamatta tässäkään numerossa. Tasokas ja hyvännäköinen julkaisumme on saanut ansaitsemaansa hyvää palautetta myös jäsenistöltä.

Uuden hallituksemme tehokkaiden yrityssuhdevastaavien markkinointiponnistusten ansiosta mainos-
tuotot ovat ylittäneet odotuksemme. Ensimmäinen lehtemme numero pääsi ensimmäistä kertaa miesmuistiin ns. omillensa eli maksaa itse itsensä, ja mikäli sama taso jatkuu, saattaa lehtemme tavoittaa saman koko vuoden osalta. Vaikka useat lehden artikkeleista ovat hallituksen jäsenten kirjoittamia, ei tätä suinkaan tule pitää indisiona mistään yksinoikeudesta – yhdistyksen kenen tahansa jäsen on sallittua ja jopa suotavaa tarjota kirjoitustansa julkaistavaksi.

Uutena asiana olemme myös pyrkineet tuomaan edunvalvonnan lähemmäs jäsenistöä. Sähköpostilistalle paluun tehneessä bulletin-tiedotteessa julkaistaan nykyisin säännöllisin väliajoin Suomen Lakimiesliitto ry:n hallituksen, valiokuntien ja muiden elimien kokousten Nuoret Lakimiehet ry:tä koskevat ja potentiaalisesti kiinnostavat päätökset ja asiat. Tieto välittyy luonnollisesti mainituissa toimielimissä istuvien edustajiemme kautta, ja lisätietoja

haluavat voivat kääntyä suoraan edustajiemme puoleen. Edustajamme on lueteltu www-sivuillamme, uusimpina täydennyksinä Lakimiesliiton työttömyyskassan uusi varsinainen jäsen ja hänen varajäsenensä.

Uusinta uutta jäsentapahtumien saralla ovat 20.4.2005 järjestetty auskultointi-info, josta enemmän toisaalla tässä lehdessä. Esillä on ollut keskusteluja tämän tapahtuman ottamisesta vuosittaiseen ohjelmaan. Vakiotapahtumista helatorstaiaton kevät-purjehdus keräsi jälleen merihenkiset nuoret lakimiehet yhteen, ja ilta jatkui erilaisissa lätkän MM-kisakatsomoissa ja soittoruokaloissa ympäri pääkaupunkia.

Vastapainona ”helsinkiläiskeskisyyteen” on panostettu myös toimintaan muissa kaupungeissa ja lisäksi uusin alueosastomme on aloittanut toimintansa Vaasassa. Viime vuonna debytoinut yhdistetty kevätkauden päättäjäistilaisuus ja toiminnan kehittämisseminaari järjestettiin myös tänä vuonna 2.6. Lakimiesliiton saunalla. Viime syksynä valitettavasti peruutettu Nuuksion virkistysmatka on vahvasti suunnitelmassa ensi syksynä. Kesätauon jälkeen on suunnitelmassa lisäksi muun muassa rapujuhla ja kuukausikaljojen käyntiin potkaiseminen elokuussa Teatterin Klubin terassilla. Seuratkaa ilmoittelua!

Kesätauon jälkeen toivoakseni yhdistyksemme yhteistyökuvia erään

yrityksen kanssa lyödään lukkoon ja voimme tarjota aivan uudenlaisen jäsenedun, josta en voi tätä kirjoittaessani vielä paljastaa enempää (ks. s. 13 - toim. huom.). Jäsenetujemme ja toimintamme kehittämisspyrkimykseen liittyy myös koko vuoden käynnissä ollut jäsenrekisterimme tarkastus- ja siivousoperaatio, joka alkaa tätä kirjoittaessa olla valmis. Vuosittaiseksi traditioksi on muodostunut myös tutkimuksen toimittaminen jäsenistön keskuudessa, eikä vuosi 2005 tee tästäkään poikkeusta. Vuoden 2003 työaika- ja palkkakysely sekä vuoden 2004 notaarikysely sai tänä vuonna jatkoa jäsenkyselyllä, jolla tutkimme jäsenistön mielipiteitä Nuoret Lakimiehet ry:n toiminnasta ja tähän liittyviä kehittämisehdotuksia.

Muutoksen tuulista kerrottakoon vielä, että itekin vaihdan maisemaa yhdeksän Töölössä asutun vuoden jälkeen, ja tämän lehden ilmestyessä olen toivoakseni jo selvinnyt muutto- ja kalustusruljanssista. Tässä eräänä torstaisena iltapäivänä kolmen viikon raskaan ja hektisen pääkäsitelysuman jälkeen katselin Helsingin käräjäoikeuden edustalta länteen päin kohti auringossa kylpevää Lauttasaarta, tulevaa kotikaupunginosaani. Hyvältä näytti.

Janne Nyman

Nuoret Lakimiehet ry:n
puheenjohtaja

Auskultointi-info 20.4.2005

Janne Nyman

Yhdistys järjesti tuomioistuinharjoittelua käsittelevän infotilaisuuden Lakimiesliiton Ylähuoneella 20.4. Idea kypsä istuvan hallituksen mielissä pitkälti jäsenistöltä tulleiden toivomusten myötä. Nuoret Lakimiehet ry:n edustajat käyvät nimittäin säännöllisesti esittelemässä yhdistystä Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kuukausittaisten publiikkien yhteydessä järjestettävässä Lakimiesliiton esittelytilaisuudessa – ja nykyisin myös Turun tiedekunnan publiikeissa – ja näissä tilaisuuksissa on havaittu vastavalmistuneilla olevan hyvin paljon auskultointiin liittyviä kysymyksiä.

Tällaista selvästi tarpeellista tilaisuutta ei ainakaan 2000-luvun puolella ole järjestetty. Kun lisäksi Lakimiesliiton perustama tuomioistuinharjoittelun kehittämistyöryhmä jät-

ti auskultoinnin kehittämissesityksiä koskevan mietintönsä oikeusministerille 11.3.2005 ja yhdistyksen toimitaman notaarikyselyn tulokset oli juuri purettu, oli aika varsin kypsä auskultointi-infon järjestämiselle.

Tuomioistuinharjoittelun kehittämistyöryhmän mietintöä käsittelevä artikkeli on jäljempänä tässä lehdesä. Notaarikyselyn 2004 tulokset puolestaan purettiin jäsenlehtemme edellisessä numerossa olleessa artikkelissa.

Rentoon ja melko vapaamuotoiseen tilaisuuteen sisältyi alustuksia ja paneelikeskusteluosuus, johon myös yleisöllä oli mahdollisuus vapaasti osallistua. Paneelin jäseniksi oli kutsuttu käräjätuomari **Matti Palojärvi** Helsingin käräjäoikeudesta, juuri auskultoinnin kyseisessä käräjäoikeudessa päättänyt, nykyisin Maa- ja metsätalousministeriössä työskentelevä **Mia Ekman** sekä asianajaja, varatuomari **Heikki Uotila** Asianajotoimisto Susiluoto Oy:stä. Lisäksi paneeliin kuuluivat yhdistyksen auskul-

toineista hallituksen jäsenistä **Matti Hietanen** (Oulun KO), **Salla Tuominen** (Helsingin KO) sekä allekirjoittanut (Tuusulan KO). Tasapuolisuuden nimissä yritimme hankkia paikalle myös kokeneita lakimiehiä, jotka eivät ole auskultoineet eivätkä pidä tuomioistuinharjoittelua tarpeellisena, mutta emme onnistuneet saamaan yhtään tällaista henkilöä puhujaksi tilaisuuteen. Yleisöä paikalle saapui noin 30.

Allekirjoittaneen avattua tilaisuuden Matti Hietanen esitteli yleisesti nykymallin mukaista tuomioistuinharjoittelua, jonka jälkeen Salla Tuominen esitteli tuomioistuinharjoittelun kehittämissesityksiä edellä mainitun työryhmän mietinnön perusteella. Tämän jälkeen paneelin jäsenet esittäytyivät ja käyttivät lyhyen puheenvuoron. Matti Palojärvi kertoi hakuprosessista ja auskultoinnista Helsingin käräjäoikeudessa ja Mia Ekman puolestaan auskultoinnista notaarin näkökulmasta samassa tuomioistuimessa. Heikki Uotila keskittyi auskultoinnin hyötyihin oikeuden-

käyntejä hoitavan asianajajan kannalta. Yhdistyksen hallituksen jäsenet kertoivat kukin kokemuksistaan omissa auskultointipaikoissaan.

Paneelikeskustelussa käsiteltiin aluksi hakuprosessia, hakukriteerejä ja auskultointipaikan valintaan liittyviä kysymyksiä. Tämän jälkeen puhuttiin harjoittelun sisällöstä, notaarien tehtävistä ja työn järjestelystä sekä työhön perehdyttämisestä. Erikseen käsiteltiin notaarien oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tiettyjä nykytilanteen epäkohtia. Varsin mielenkiintoista antia oli harjoittelun erojen vertaileminen eri edustettujen käräjäoikeuksien välillä sekä panelistien kertomukset auskultoinnin hyödyistä nykyisissä työtehtävissä – jotka osalla eivät lainkaan liity oikeudenkäynteihin.

Tämän artikkelin tarkoituksena ei ole yrittääkään summata tilaisuudessa vuolaana virrannutta keskustelua. Joitakin kokoavia huomioita voidaan kuitenkin tehdä:

- hakuprosessissa arvostetaan työkokemusta, mutta koska useilla hakijoilla sitä on varsin vähän, ovat tutkinnon arvosanat tavallista merkittävämmässä roolissa työnhaussa

- notaarien työtehtävät ja työhön perehdyttäminen poikkeavat käräjäoikeudesta toiseen

Infotilaisuuden yleisöä. Alakuvissa vasemmalta: Palojärvi, Hietanen, Nyman, Tuominen, Uotila ja Ekman.

- notaarien oikeuksiin (erityisesti loma- ja sairausloma-oikeuksiin) liittyy paljon epäselvyyksiä ja käytäntö vaihtelee paitsi hovioikeuspiiristä toiseen, myös piirien sisällä

- oma aktiivisuus edesauttaa mielenkiintoisempien tehtävien saamista auskultoinnin aikana

- notaarien pääkäsittelyssä ratkaistavien riita-asioiden määrä oli paneelikeskustelussa edustetuissa käräjäoikeuksissa samaa suuruusluokkaa; kaikki paneelin nuoremmat jäsenet olisivat toivoneet enemmän riita-asioita hoidettavaksi

- auskultointi on käytännössä välttämätön tuomioistuinlakimiehen (tuomari, syyttäjä) uralla

- auskultoinnin suorittamisesta on erityisesti hyötyä litigaatiotehtävissä; vaikka kokemuksen myötä voi-kin harjaantua itse prosessissa, on kokemus ”pöydän toiselta puolelta” merkittävä etu

- auskultoinnin tuoma yleiskuva ja kokemus käräjäoikeuden toiminnasta sekä etenkin ongelmanratkaisukokemus ovat hyödyksi myös tehtävissä, joihin ei lainkaan sisälly oikeudenkäyntejä □

Auskultointia kehitettävä

Salla Tuominen

Auskultoinnin kehittäminen vastaamaan paremmin nuoren, mahdollisesti tuomarinuralla aikovan, lakimiehen tarpeita on ollut valmisteilla pitkään. Suomen Lakimiesliitto julkaisi 11.3.2005 Tuomioistuinharjoittelun kehittämistyöryhmän mietinnön. Työryhmä ehdottaa, että säädettäisiin uusi laki tuomioistuinharjoittelusta. Nuorten Lakimiesten puolesta työryhmän työhön ovat osallistuneet itsekkin tuomioistuinharjoittelun läpikäyneet varatuomarit Markus Myhrberg ja Janne Nyman.

Seuraavassa on esitelty kuutta keskeistä teemaa, joita työryhmä on käsitellyt. Mietintö kokonaisuudessaan on saatavilla osoitteesta www.lakimiesliitto.fi. Työryhmän mietinnössään tekemien ehdotusten taustalla on ajatus siitä, että tuomioistuinharjoittelua on pidettävä täydennyskoulutuksena, joka antaa nuorelle lakimiehelle mahdollisuuden käytännössä soveltaa yliopistossa hankittuja tietoja ja taitoja. Harjoittelun tarkoituksena on antaa yleiskäsitys tuomioistuimen toiminnasta sekä valmennusta ratkaisutoimintaan, puheenjohtajana toimimiseen ja itsenäiseen päätöksentekoon.

Tuomioistuinharjoittelu tarpeen säilyttää kaikille avoimena yleisharjoitteluna

Tuomarinuran avaamista tuomioistuimen ulkopuolisille lakimiehille on pidetty tärkeänä. Käytännössä kuitenkin virkoihin ei juurikaan ole valittu muita kuin jo pitkään tuomioistuimessa työskennelleitä henkilöitä – ehkäpä kuitenkin hakijoitakaan ei ole jonoiksi asti ollut. Työryhmän mukaan tuomioistuinharjoittelua ei

ole jatkossakaan syytä rajoittaa suunnattavaksi vaan tuomarinvirkaan tähtääville lakimiehille vaan se on syytä säilyttää kaikille ylempien oikeustieteellisen loppututkinnon suorittaneille lakimiehille avoimena yleisharjoitteluna, jonka avulla lakimies saa yleiskuvan tuomioistuimen toiminnasta ja pääsee harjoittelemaan käytännössä aiemmin yliopistossa opiskeltuja asioita.

Tuomioistuimet hyötyvät siitä, että tuomioistuimessa asioiva lakimies tuntee tuomioistuimen toimintaa. Välillisesti tuomioistuinharjoittelusta hyötyvät myös syyttäjälaitos, asianajolaitos ja oikeushallinto. Työryhmä linjaa edelleen, että tuomioistuinharjoittelun suorittamisen ei tulisi myöskään olla tuomarinviran kelpoisuusvaatimus.

Tuomioistuinharjoittelun pituus syytä pitää ennallaan

Alioikeusudistuksen yhteydessä 1990-luvun alussa tuomioistuinharjoittelun ajaksi säädettiin yksi vuosi. Työryhmän mukaan harjoitteluajan on oltava oppimisen kannalta tehokas ja niinpä yhtä vuotta onkin pidetty lyhimpänä aikana, jolloin tuomioistuinharjoittelua suorittavan lakimiehen eli notaarin työtehtävien porrastuksen vuoksi harjoittelijalla on mahdollisuus saada riittävä kokemus käräjäoikeuden tehtävistä. Notaarin näkökulmasta työtehtävien tulisi tietysti olla riittävän haasteellisia koko harjoittelun ajan, jotta motivaatio työhön säilyy. Notaarien oppimisen lisäksi on samalla kiinnitettävä huomiota myös tehtävien järjestämiseen käräjäoikeuksissa. Liiallinen notaarien vaihtuvuus käräjäoikeuksissa vaikeuttanee töiden järjestämistä.

Työryhmä on myös pohtinut harjoittelun pidentämistä siten, että harjoittelun loppuvaiheessa notaari sai

si käräjäviskaalin toimivaltuudet. Todellisuutta lienee kuitenkin työryhmänkin toteama asia, että nykyinen palkkaus ei ole omiaan houkuttelemaan lakimiehiä auskultoimaan juurikaan pitempään vaikka osa harjoittelusta tulisi suorittaa laajemmilla toimivaltuuksilla. Vuotta pitempi poissaolo harjoittelijan ”oikeasta työpaikasta” saattaisi myös nostaa kynnystä lähteä auskultoimaan, sillä poissaolo vaatii luonnollisesti joustoa omalta työnantajalta.

Harjoittelun laajentaminen hallinto-oikeuksiin

Työryhmä teki mietintöä valmistellessaan kyselyn hallinto-oikeuksille ja Hallinto-oikeustuomarit ry:lle siitä, miten he suhtautuvat siihen jos tuomioistuinharjoittelua laajennettaisiin hallintotuomioistuimiin. Hallinto-oikeudet ovat nykyisin merkittävä osa tuomioistuinjärjestelmää, sillä hallinto-oikeuksissa käsiteltävien asioiden ja asiaryhmien määrät ovat nousseet ja hallintoprosessin erityispiirteet edellyttävät lainkäyttöhenkilökunnalta ja asiamiehiltä hallintolainkäytön korkeatasoista hallintaa. Kyselyn perusteella vastaanotto oli myönteinen. Samoin Nuorten Lakimiesten tekemässä notaaritutkimuk-

sessä valtaosa suhtautui ajatukseen myönteisesti.

Työryhmän mukaan tuomioistuinharjoittelun laajentaminen hallinto-oikeuksiin voitaisiin toteuttaa siten, että harjoittelu käräjäoikeudessa olisi edelleen harjoittelun ydin ja hallintotuomioistuimeen tutustumisen tapahtuisi vapaaehtoisena puolen vuoden mittaisena lisäjaksona käräjäoikeudessa suoritetun harjoittelun jälkeen. Hallinto-oikeusharjoittelulla ei siten olisi vaikutusta varatuomarin arvonimen myöntämiseen, vaan arvonimen saisivat edelleen kaikki ne, jotka suorittaisivat yhden vuoden pituisen käräjäoikeusauskultointin. Hallinto-oikeusauskultointia varten hallinto-oikeuksiin perustettaisiin vakiomäärä ns. lakimiesnotaarien virkoja. Auskultanttien tehtävät hallinto-oikeuksissa olisivat pääsääntöisesti esittelijän tehtäviä.

Laajennus vaatisi luonnollisesti muutoksia hallinto-oikeuksien työtapoihin ja vaatisi erillisen koulutuksen järjestämistä harjoittelijoille. Ongelmaksi saattaisi muodostua hallinto-oikeuksien pieni lukumäärä. Harjoittelupaikat voitaisiinkin pyrkiä ohjaamaan sellaisille auskultanteille, jotka käräjäoikeudessa ovat osoittaneet aitoa kiinnostusta tuomioistuinten toimintaan. Työryhmän mietinnön mukaan hallinto-oikeuksien tulisi kuitenkin voida itse valita harjoittelijat kuten käräjäoikeudetkin nykyisin tekevät.

Lisää koulutusta

Nykyisin koetaan, että tuomioistuinharjoittelu ei sisällä tarpeeksi koulutusta vaikkakin harjoittelun koulutuksellista luonnetta onkin pyritty lisäämään. Useinkaan ennen auskultointia ei ole järjestetty perehdyttämistä eikä harjoittelun aikana anneta teoreettista koulutusta. Koulutuksen järjestämisessä on myös suuria eroja käräjäoikeuksien välillä. Työryhmän mukaan tuomioistuinharjoittelun koulutuksellista puolta onkin kehitettävä muutoinkin kuin työn sisältöä muuttamalla.

Työryhmä ehdottaa, että notaareille järjestettäisiin tuomioistuinharjoittelun aikana neljä koulutustilai-

Työryhmän mukaan notaareilla tulisi olla oikeus poissaoloihin vastaavasti kuin muilla valtion virkasuhteisilla henkilöillä.

suutta hovioikeuspiireittäin ja lisäksi notaareilla tulisi olla mahdollisuus osallistua oikeusministeriön antamaan koulutukseen siinä missä muullakin lainkäyttöhenkilökunnalla. Lisäksi, mikäli aiemmin esitetty tuomioistuinharjoittelun laajentaminen hallinto-oikeuksiin toteutettaisiin, tulisi hallinto-oikeusasioista järjestää omaa koulutusta.

Harjoittelun sisältö

Tavoitteena tulisi olla, että riippumatta siitä missä tuomioistuinharjoittelun suorittaa - suuressa tai pienessä käräjäoikeudessa - työtehtävät olisivat samankaltaisia mahdollistaneen yhdenmukaisen oppimisen. Notaarien tulisi työskennellä mahdollisimman pitkälle oikeudellisten kysymysten parissa ja tyypillisesti rutini- ja ohjauksesta kansliatyötä tulisi vähentää. Notaarit voisivat jatkossa mm. toimia entistä enemmän varsinaisten tuomareiden avustajina.

Notaarien ohjaukseen olisi panostettava nykyistä enemmän, sillä nyt koetaan että valmennus ja opitun kontrollointi ja palautteen saaminen on usein puutteellista. Jokaiselle harjoittelijalle tulisikin määrätä oma ohjaaja ja laadittava harjoittelusuunnitelma. Suorituksia tulisi arvioida yhtenäisten kriteerien perusteella. Edellä mainitut koulutustilaisuudet olisivat omiaan yhdenmukaistamaan niin ohjausta kuin käytäntöjäkin käräjäoikeuksien välillä.

Ikuisuuskyseminen: palvelussuhteen ehtojen parantaminen

Työryhmä käsitteli viimeisenä vaan ei vähäisimpänä teemana tuomioistuinharjoittelun sisällöllisen parantamisen lisäksi myös palvelussuhteen ehtoissa olevia kehitystarpeita. Lienee yleisesti tunnettua, että tuomioistuinharjoittelua suorittavien notaarien palvelussuhdeturva ei ole

verrattavissa mihinkään muuhun valtion virkasuhteessa toimivan henkilön palvelussuhdeturvaan.

Työryhmä käsitteli palkkausta, työaikaa, vuosilomaa sekä sairauspoissaoloja ja perhevapaita. Työryhmä toteaaakin, että myös notaarien tulisi voida pitää kertynyt vuosiloma lomana. Työajat vaihtelevat käräjäoikeuksittain eikä koskaan voi sulkea pois ihmisten erilaisia työskentelytapoja, mutta yleisesti koulutuksellisuuden ja ohjauksen lisäämisellä työtehtävistä suoriutumisen tulisi olla mahdollista normaalien virastotyöaikaisten puitteissa.

Sairauspoissaolojen ja perhevapaiden suhteen vallitsee erilaista käytäntöä niin hovioikeuspiireittäin kuin käräjäoikeuksittainkin. Työryhmän mukaan notaareilla tulisi olla oikeus poissaoloihin vastaavasti kuin muilla valtion virkasuhteisilla henkilöillä. Mikäli poissaolot olisivat huomattavat verrattuna harjoittelun tavoitteisiin ja harjoitteluajanaan, tulisi yleisesti ottaa käyttöön jo nyt joissakin käräjäoikeuksissa noudatettava jatkoajajärjestelmä. Tällöin auskultointiaikaa pidennetään tarpeelliseksi katsotulla määrällä, jotta kaikki työtehtävät tulevat suoritetuiksi ja auskultointi tuottaa sen kokemuksen jonka sillä on haluttu olevankin. Palkkaus on varmasti ikuisuuskysemyksistä niitä vanhimpia eikä suinkaan siitä syystä, että notaarin palkkaus olisi liian hyvä. Työryhmä tyytyy palkkauksen osalta toteamaan, että palkkaa olisi nostettava ainakin ehdotetun hallinto-oikeuksissa tapahtuvan harjoittelun ajaksi.

Itsekin tuomioistuinharjoittelun suorittaneena koen, että työryhmä on nostanut esiin tärkeitä kysymyksiä. Nähtäväksi jää miten työryhmän ehdotukset tuottavat tulosta. □

Suuri jäsenkysely

**Elli Murole
Salla Tuominen**

Huhtikuun aikana NuLan nettisivuille ilmestyi jäsenkysely, jonka tuloksia seuraavassa esittelen jäsenistölle. Vastanneiden määrä oli hiukan alle 10 % koko jäsenistöstä. Naisia vastanneista oli 55 % ja miehiä 45 %. Kyselyä purettaessa oli miellyttävä huomata että moni oli antanut palautetta myös omin sanoin ja hyviä uusia ideoita toiminnalle.

Vastaajien ikärakenne jakautui niin, että naisvastaajista suurin osa oli 30-34 vuotiaita ja miehistä suurin osa 25-29 vuotiaita. Vastanneista 3 % oli alle 25- tai yli 40-vuotiaita. Viidenneksellä vastanneista valmistuminen ja jäseneksi liittyminen ajoittui vuoteen 2004. Kaiken kaikkiaan vastanneiden ryhmässä oli edustettuna laaja joukko NuLalaisia alkaen ennen vuotta 1980 valmistuneista kuluvana vuonna valmistuneisiin.

Noin puolet vastanneista oli saanut ensimmäisen kerran tietoa NuLasta ystävältä tai kollegalta ja noin 40 % Lakimiesliiton kautta. Loput vastaajista olivat kuulleet NuLasta ensimmäistä kertaa joko publiikissa, nettisivuilta tai opiskelijajärjestöltä. Ylivoimaisesti suosituin syy liittyä NuLan jäseneksi (40%) oli kontaktien luominen. Verkostoituminen oman ammattikunnan sisällä onkin usein sekä mukavaa että myös tarpeellista ammatinharjoittamisen kannalta.

Hiukan alle kolmannes vastaajista oli liittynyt NuLan ensisijaisesti yhdistyksen vapaa-ajantoiminnan takia. Noin 15 % koki haluavansa liittymisellään vaikuttaa lakimieskunnan asioihin. Muita syitä olivat mm.

Teknojuristiohjelma sekä pakko. Jälkimmäinen liittyyneen aikaan, jolloin Lakimiesliittoon ei voinut kuulua ilman, että kuului jäsenenä johonkin liiton alajärjestöön.

Erityisen iloisia olimme, kun kyselyä purettaessa ilmeni, että noin kolmannes vastaajista on joskus harkinnut osallistumista NuLan hallituksen toimintaan tai asettumista ehdolle hallituksen vaaleissa. Loppuvuodesta toivotaan sitten yleisöryntäystä yhdistyksen sääntömääräiseen kokoukseen ja jännittäviä vaaleja ja jopa pientä taistoa hallituspaikoista. Yleisin perustelu ei-vastaukselle oli kiire ja ajanpuute. Sitten vielä haluan kumota erään vastaajan käsityksen siitä, että hallitustyöskentely ja vastaajan kiinnostuksen kohteet raha, valta ja naiset, eivät kohtaisi toisiaan.

Toiminnan osalta tiedustelimme vastaajien osallistumista yhdistyksen tapahtumiin. Noin 40 % vastaajista oli joskus osallistunut kuukausikallejoille ja suunnilleen saman verran kevätpurjehdukselle ja pikkujouluihin, jotka tapahtumat siis saivat kärkeksi tässä kysymyksessä. Seuraavina suosituimmuusjärjestyksessä olivat yhdistyksen järjestämät koulutukset, excursiot ja hallituksen kokoukset. Kyselyn mukaan suurin osa jäsenistöstä on siis osallistunut vapaa-ajan tapahtumiin. NuLalta toivotaan kuitenkin vielä enemmän ammattia tukevaa toimintaa ja koulutusta (58 % vastaajista), seuraavina järjestyksessä tulevat edunvalvontaan liittyvät tapahtumat. Työnhakuun ja vapaa-aikaan liittyviä tapahtumia NuLalta toivoi enemmän noin kolmannes vastaajista.

Tiedotus on aina suuri haaste yhdistystoiminnassa ja yli 80 % vastanneista pitikin NuLan sähköpostilistaa hyödyllisenä tiedotuskanavana. Saman verran vastaajia oli myös

käyttänyt NuLan nettisivuja osoitteessa www.nuoretlakimiehet.fi. Nettisivujen kouluarvosanaa kysyttäessä keskiarvoksi tuli 7,8, eli kasi miikka. Kiitos hyvistä parannusehdotuksista, tulemme huomioimaan ne lähitulevaisuudessa. 70 % vastanneista oli lukenut Nuoret Lakimiehet ry:n jäsenlehteä. Hallitus toivoo tietysti 100% kattavuutta lehdelle jäsenistön piirissä. Lehti on tänä vuonna uudistunut ja siihen on laitettu paljon energiaa ja työtä. Lehti sai kyselyssä kouluarvosanaksi 8 ja paljon hyviä ideoita tulevaisuutta silmällä pitäen. Mikäli et saa lehteä kotiisi, tarkistathan, että yhteystietosi ovat rekisterisämme ajan tasalla.

Tiedotuksen määrään ja laatuun oli vastanneista täysin tyytyväisiä 45 % ja melko tyytyväisiä 53 %. Tiedotuksen ajoitukseen oli täysin tyytyväisiä 54 % ja melko tyytyväisiä 40 %.

Vapaassa sanassa tuli esiin sekä kehuja, moitteita että toiveita. Palautteessa toivottiin enemmän koulutukseen ja ammattitaitoon liittyviä tilaisuuksia, esim. iltaluentoja. Tällaiseen toimintaan on myös hallituksella ollut intressejä ja erilaisia keskustelu / luentotilaisuuksia ollaan suunnittelemassa ja toteuttamassa lähitulevaisuudessa, mahdollisesti kuukausikallekonseptin yhteyteen tai muutoin.

NuLa on ennen kaikkea kaikkien nuorten ja nuorekkaiden lakimiesten järjestö ja vaikutuskanava. Hallituksella on sillä saralla paljon haasteita, jotta yhdistystä ei mielletäisi pienen piirin jutuksi. Kannustamme kaikkia toiminnasta kiinnostuneita olemaan yhteydessä ja lupaamme, että kaikki saavat lämpimän vastaanoton ja paljon iloista mieltä.

Lopuksi viereiseltä sivulta löytyy vapaassa sanassa esiintulleita kommentteja.

“Ajankohtaiskoulutus, esim. lyhyitä iltaluentoja; myös excursiot toivottavia, erityisesti haluaisin tutustua juristin erilaisiin toimenkuviin eri organisaatioissa.”

”Jäsenkunnan aktivointi ja laajentaminen ovat suurimmat haasteet hallitukselle; kuukausikaljoille muitakin kuin aina samat naamat.”

“Tietoisku ja LL.M.-tutkinnon suorittamisesta ulkomailla.”

“Muistutan ruotsinkielisten jäsenten olomassaolosta; eli tiedotusta ym. myös ruotsiksi toivotaan.”

“Hallitukselle tsemppiä ja intoa; jäsenistön aktivointi ja Nulan tunnetuksi tekeminen ovat haasteita, joiden eteen kannattaa ponnistella.”

“Teknojuristiohjelma on hyvä ja korkeatasoinen. Toimintaa voisi kehittää samaan suuntaan, eli enemmän vastaavia koulutuksia tai pienempiä, esim. iltapäiväseminaareja.”

“Onko NuLa pienen piirin juttu vai kaikkien valmistuneiden lakimiesten vaikutuskanava ja paikka vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia?”

“Nulassa toimiminen on hyvä jatko Pykälässä toimimiselle verkostoitumisen välineenä ja tietolähteenä.”

”Pitäkää lippu korkealla, nuorta voimaa ja viitseliäisyyttä kaivataan paperinmakuisessa juristimaailmassa!”

”Nulan toiminta vaikuttaa aktiiviselta ja informatiiviselta, mutta sopivan rennolta.”

UUSI JÄSENETU!!!

Uutena jäsenetuna Nula tarjoaa jäsenilleen neljä vapaapaikkaa vuodessa Lakimiesliiton Koulutuksen kursseille. Alkusyksyn 2005 vapaapaikka kohdistuu johonkin takasisäkannassa (s. 31) mainituista (max. yhden päivän) kursseista. Vapaapaikkahakemus tulee lähettää viimeistään 26.8.2005 klo 16 osoitteeseen sihteeri@nuoretlakimiehet.fi. Ilmoita hakemuksessa nimesi ja yhteystietosi sekä kurssi, jolle vapaapaikkaa haet. Paikka arvotaan kaikkien hakijoiden kesken.

NuLan jäsenyydestä ja taloudesta

Olli Kärkkäinen
Taloudenhoitaja

Me kahteen pekkaan perustimme ikioman kerhon...

Nuoret Lakimiehet ry, Unga Jurister rf eli tuttavallisemmin NuLa on jo lähes 70 vuotta ajanut nuorten lakimiesten asiaa. Yhdistys oli mukana perustamassa Suomen Lakimiesliitto ry:tä ja on sen jäsenjärjestö. Kyseessä on siis kaksi erillistä yhdistystä, eikä kummankaan yhdistyksen jäsenyys ole edellytyksenä toiseen kuulumiselle. NuLaa koskevis- sa asioissa yhteydenottoja ei siis tule osoittaa Liiton henkilöstölle, vaan NuLan hallitukselle.

Asiassa joskus aiheutuneet epäselvyydet ovat toki ymmärrettäviä ottaen huomioon NuLan läheiset suhteet Liittoon. Aikaisemmin NuLan toiminnassa hyödynnettiin jopa kah- ta jäsenrekisteriä - NuLalla on aina ollut oma jäsenrekisteri, mutta jäsen- lehden postitukseen käytettiin vielä viime vuonna käytännön syistä Liiton rekisteriä. Tämän vuoden alusta NuLa on siirtynyt käyttämään aino- astaan omaa jäsenrekisteriään, millä pyritään takaamaan mm. jäsenlehden

postitus myös niille, jotka eivät kuulu Liittoon. Nykyään on siten entis- täkin tärkeämpää, että jäsenemme muistaisivat tehdä osoitteenmuutok- set – jotka jäävät valitettavan monel- ta tekemättä – myös NuLalle talou- denhoitajan sähköpostiosoitteeseen talous@nuoretlakimiehet.fi.

NuLan oma jäsenrekisteri oli vuo- den alussa valitettavan huonosti ajan- tasalla ja sisälsi muutenkin huomattavasti virheitä. Tästä johtuen jotkut jäsenet ja jäsenyytensä jo päättäneet ovat saaneet aiheutonta tai väärää postia yhdistykseltä, mistä tässä haluaisin esittää kollektiiviset pahoiteluni. Rekisterin päivittämiseen on tänä vuonna käytetty kymmeniä miestyötunteja ja sen sisällön pitäisi pikku hiljaa alkaa vastata todellisuutta – lukuisia vanhoja tai puuttuvia osoitteita lukuun ottamatta.

...ja jäsenmaksuks' määräsime yhden tammenterhon...

NuLan taloudelle jäsenmaksujen merkitys tulonlähteenä on erittäin suuri. Yksittäiselle jäsenelle jäsenyy- destä aiheutuvat kustannukset eivät kuitenkaan ole kovin huomattavat, vaan suuri virta muodostuu hyvin pienistä puroista. Kymmenen vuoden jäsenmaksusta jää verovähennyksen

jälkeen jäsenen itsensä kannettavaksi vain muutama euro vuodessa. Tä- män ei luulisi olevan kovinkaan suuri sijoitus valmistuneelle lakimiehelle ja maksun vastineeksi tarjolla olevat jäsenedut korvaavat sen moninkertai- sesti.

Jäsenrekisteriä päivitettäessä sel- visi taloudenhoitajan kauhuksi, että yhdistyksen rekisterissä on huomatta- vaa määrä jäseniä, jotka eivät ole maksaneet jäsenmaksuaan joko kos- kaan tai ainakaan moneen vuoteen. Kaikista jäsenistä aiheutuu kuitenkin jatkuvasti mm. postikuluja, joten tilanne oli ehdottomasti korjattava. Niinpä keväällä pyydettiin maksuja rästiin jättäneitä suorittamaan vähin- tään tietty osa rästeistä uhalla, että maksun laiminlyöneet erotetaan yh- distyksestä.

Moni onkin hoitanut asiansa kun- toon, mutta valitettavan suuri määrä jäseniä joudutaan näillä näkymin poistamaan rekisteristä syksyn aika- na. Vaikka maksuhoimautusten erä- päivä on jo mennyt, ei ko. jäseniä ole vielä poistettu rekisteristä, vaan heillä on tilaisuus suorittaa rästimaksut elo- kuun loppuun mennessä. Mikäli kuu- lut tai epäilet kuuluvasi tähän ryh- mään, pyydän noudattamaan allaole- via maksuohjeita tai ottamaan sähköpostitse yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Toinen asia, johon hallitus kiin- nitti huomiota, on aikoinaan "ainais- jäsenmaksuksi" kutsuttu maksu. Ennen vuotta 1997 suuremmasta jäsen- maksusta käytettiin tätä nimitystä, mutta yhdistyksen silloisissa sään- nöissä oli määrätty, että NuLaan voi kuulua vain kymmenen vuotta val- mistumisen jälkeen. "Ainaijäsen- maksukaan" ei siten ole koskaan taannut ainaista jäsenyyttä, vaan suu- remman jäsenmaksun maksaminen on aina oikeuttanut (enintään) kym-

...tammi pieniä suojella saa.

NuLan tärkein tehtävä on jäsenten edunvalvonta. Yhdistys ajaa erityisesti virkaiältään nuorimpien lakimiesten ammatillisia ja taloudellisia etuja mm. osallistumalla aktiivisesti Lakimiesliiton toi- mintaan ja päätöksentekoon sen toimielimissä hallitusta myöden. Vaikka vapaamatkustaminen voikin houkuttaa, nauttiminen edun- valvonnan hedelmistä olematta yhdistyksen jäsen vähentää paitsi yhdistyksen taloudellisia resursseja myös jäsenmäärän yhdistyk- sen lausunnoille tuomaa painoarvoa. Liity siis jäseneksi tai pysy jäsenenä, niin nuorten lakimiesten asian edistäminen helpottuu.

menen vuoden jäsenyyteen. Vuonna 1997 poistettiin jäsenyyden keston rajoitukset ja suurempi jäsenmaksu muutettiin nimeltäänkin kymmenen vuoden jäsenmaksuksi.

Aikaisemmin "ainaisjäsenmaksun" maksaneilta ei (käsittäakseni) ole pyydetty uusia maksuja, vaikka liittymisestä olisikin kulunut ikuisuus. Jäsenistä aiheutuvat kustannukset huomioon ottaen tämän vuoden hallitus kuitenkin katsoi sen olevan perusteltua. Niinpä ennen vuotta 1995 suuremman jäsenmaksun maksaneille lähetettiin alkukesästä kirje, jonka mukaan heillä on mahdollisuus uudistaa jäsenyytensä yhdistyksessä maksamalla uusi jäsenmaksu, vaikka jäsenyys olisikin liittymisen aikaan voimassa olleiden sääntöjen mukaan jo päättynyt.

Tällaisenkin kirjeen vastaanottaneilla on vielä mahdollisuus estää rekisteristä poistaminen suorittamalla jäsenmaksu elokuun loppuun mennessä. Rekisteristä poistettu henkilö

..hauska metsässä on asustaa.

NuLan jäsenenä saat paitsi jäsenlehden, myös oikeuden osallistua yhdistyksen toimintaan, esim. ekskursioihin sekä koulutus- ja infotilaisuuksiin. Muillekin kuin jäsenille avoimien tilaisuuksien hinnoista saat huomattavia alennuksia. Uutena jäsenetuna NuLa tarjoaa vapaapaikkoja Lakimiesliiton Koulutuksen kursseille. Muista jäseneduista ja toiminnasta saat tietoa yhdistyksen nettisivuilta www.nuoretlakimiehet.fi tai liittymällä sähköpostilistalle lähettämällä pyynnön osoitteeseen tiedotus@nuoretlakimiehet.fi.

ei voi sääntöjen mukaan liittyä yhdistykseen uudestaan, mikäli jäsenyyteen oikeuttavan tutkinnon suorittamisesta on kulunut yli kymmenen vuotta. Suurimmalle osalle tilaisuus pysyä yhdistyksen jäsenenä on siten ainutkertainen.

...lalalallatilallatila...

Kokonaisuutena NuLan talous on suhteellisen hyvällä mallilla, etenkin jos jäsenlehden nettotappio pystytään

jatkossakin pitämään kurissa. Suuria vararahastoja yhdistyksellä ei kuitenkaan ole, vaan toiminta rahoitetaan hyvin pitkälle kädestä suuhun -periaatteen mukaisesti. Järkevällä menopolitiikalla ja aktiivisella tulojen hankkimisella toiminnan jatkuvuus ei kuitenkaan ole uhattuna ja sen laajentaminenkin on mahdollista.

Oikein hyvää syksyä kaikille täältä kirstun päältä - toivottavasti näemme NuLan tapahtumissa! □

Saitko kirjeen, jonka mukaan jäsenmaksun maksamatta jättäminen johtaa jäsenrekisteristä poistamiseen? Onko ko. maksu vielä suorittamatta? Ei hätää - mikäli suoritat vaaditun summan 31.8.2005 mennessä (tai viimeistään 14 päivässä lehden ilmestymisestä) yhdistyksen tilille 200118-156765, pysyt yhdistyksen jäsenenä.

Edellytetty maksusumma on:

- Vähintään kahden vuoden jäsenmaksut maksamatta jättäneiltä vuosijäseniltä 40 euroa.
- 1994 tai aiemmin 10 vuoden jäsenmaksun maksaneilta vuoden jäsenmaksu 20 euroa tai 10 vuoden maksu 70 euroa.

Ilmoita viestikentässä henkilötunnuksesi, jotta osaamme kohdistaa maksun oikein. Myös muuttuneen nimen, osoitteen tai sähköpostiosoitteen ilmoittaminen onnistuu maksun viestikentässä.

Myös ainoastaan tämän vuoden jäsenmaksun maksamisen unohtaneita kehoitetaan korjaamaan tilanne mahdollisimman pikaisesti. Oman maksutilanteesi voit tarkistaa taloudenhoitajalta: talous@nuoretlakimiehet.fi.

Etkö ole aikoihin saanut sähköpostia yhdistykseltä?

Uuden kotisivupalvelimen käyttöönoton yhteydessä olemme siivonneet sähköpostilistaltamme kaikki sellaiset osoitteet, jotka jatkuvasti lähettävät virheilmoitusvastauksen tiedotteisiimme.

Jos et ole kesän aikana saanut yhtään sähköpostia Nulalta, on osoitteesi todennäköisesti siivoutunut pois listalta! Tässä tapauksessa lähetä osoitteeseen tiedotus@nuoretlakimiehet.fi pyyntö lisätä osoitteesi uudelleen listalle niin olet jälleen mukana kuvioissa! Samaan osoitteeseen voit laittaa postia myös muissa sähköpostilistaa tai yhdistyksen tiedotusta koskevissa asioissa.

NuLa:n kevätpurjehdus 4.5.2005

Topi Ruotsalainen

Nuorten Lakimiesten jokavuotinen kevätpurjehdus järjestettiin perinteitä kunnioittaen Helators-taita edeltävänä iltana Svanhild – nimisellä vanhalla purjelaivalla. Keskiviikko, arkipäivien pikkuperjantai, oli ajankohtana erittäin sopiva, sillä seuraavan päivän vapaa antoi hyvät edellytykset vappuna aloitetun viihdeputken jatkamiseen.

Aamupäivä ei tosin herättänyt paljoa kipinää, koko pääkaupunkiseudulla satoi vettä ja ilma oli muu-

tenkin kaikkea muuta kuin otollinen merihenkiselle illanvietolle. Vielä iltapäivälläkin tilanne näytti huolestuttavalta, mutta kellon lähestyessä neljää alkoi taivas vihdoinkin kirkastua, samoin noin 60 nuoren lakimiehen ilmeet Kruununhaassa kun laivan köydet irroitettiin halkolaiturista puoli kuuden aikaan.

Ilmeiden kirkastumiseen saattoi toki omalta osaltaan vaikuttaa viime hetken täydennys muonavahvuuteen kun kaksi raavasta hallituksen jäsentä kantoi selkärangat solmussa laivaan kuusi täyttä muovikassillista evästä. Tilattu pitopalvelu oli nimittäin ollut pahasti myöhässä eikä sovittua toimitusta saatu kokonaisuudessaan.

Askeleet päätettiin omatoimisesti suunnata samantien läheiseen ruokakauppaan, josta varastot täydennettiin entistään paremmiksi. Kateosto-käsitettä empiirisesti sovellettaessa tuli mieleen että eipä mennyt akateeminen koulutus hukkaan...

Merelle siis päästiin orastavasta ruokaepisodista huolimatta. Sitä paitsi, kuten kaikki penkkiurheilijat hyvin tietävät, ”lähellä ei ole mukana”. Heti alusta alkaen runsaat valikoimat olutta, siideriä, lonkeroa ja viiniä herättivät suurta ihmetystä. Oli sanomattakin selvää että nestetasapainon vajauksesta ei tulisi kärsimään illan aikana kukaan. Ensimmäiset kaljat oli toki korkattu jo laiturissa hyvissä

Halkolaiturista on juuri irtauduttu ja kokka suunnattu kohti itää.

Ruokailemassa Svanhildin kajuutassa.

ajoin ruoan saapumista odotellessa. Laiturista irtauduttua kapteeni kertoi Svanhildin historiasta ja selosti laivalla pätevät yksinkertaiset pelisäännöt. Seuraavaksi hallituksen puheenjohtaja **Janne Nyman** toivotti kaikki jäsenet lämpimästi tervetulleiksi mukaan, ja ensimmäisten snapsien jälkeen purjehdus voitiinkin virallisesti katsoa alkaneeksi.

Sää oli purjehduksen aikana mitä mainioin ja ihmiset viihtyivätkin hyvin kannella. Lämpöasteita olisi toki voinut olla enemmän ja merellähän tunnetusti tuulee, mutta häiritsevän kylmää ei ollut missään vaiheessa. Kannen alla ruokapöytä suorastaan notkui erinäköistä purtavaa salaateista pikkusuolaisiin ja makeisiin. Lukuisista santsauskierroksista päätellen kvantititeetin ohella myös kvalitatiivinen puoli oli kunnossa. Snapsikierroksia luonnollisesti tarjottiin myös ruokailun aikana sekä ruokailun jälkeen. Iloinen puheensorina täytti sekä kajuutan että kannen ja ilmapiiri oli muutenkin avoimen leppoisaa. Ja jälleen kerran tuli todettua että on se Helsinki kaunis kaupunki – kaukaa mereltä päin katsottaessa...

Kello tuli kutakuinkin yhdeksän kun Svanhild lipui takaisin lähtösatamaansa Kruununhaan Halkolaituriin. Paluun ajankohta oli suunniteltu vastaamaan risteilijöiden toivetta ehtiä maihin katsomaan MM-jää-

kiekkoa. Satamasta risteilykansa hajautui eri osoitteisiin seuraamaan Suomen ja Ruotsin ei-kuitenkaan niin-tuliseksi-osoittautunutta kohtaamista. Maajoukkueen säälittävän aneeminen suoritus kaukana Itävallassa ei kuitenkaan kyennyt laimentamaan risteilyyn osallistuneiden tunnelmaa. Eväiksi kotikatsomoihin nimittäin otettiin laivalta niin monia kymmeniä tölkkejä olutta ja siideriä, että tylsää tv:iden ääressä ei varmasti ollut kenelläkään. Myös salaattia, patonkia, leivitteitä, keksejä, viiniä ja väkevempiäkin nautintoaineita jaettiin satamassa auliisti risteilyn jatko-

pelejä varten. Laivan miehostöllekin riitti oma laatikkonsa olutta, jonka he ottivatkin iloisina vastaan ja toivottivat ensi vuonna tulemaan uudelleen.

Perinteitä kunnioittaen risteilyn (ja surullisenkuuluisan jääkiekko-ottelun) jälkeen kokoonnuttiin ravintola Kaarle XII:ssa. Osa porukasta oli ilmeisesti saapunut ”Kalleen” hiukan liian aikaisin, ja vähälukuisen juhla-kansan johdosta siirtynyt muihin baareihin. Kuten tunnettua Kalleenhan virtaa ihmisiä vasta lähempänä puolta yötä, ja niihin aikoihin tunnelma olikin hilpeä ja nousuhumala parhaimmillaan –kiitos hyvän perustankkauksen laivalla sekä evääksi saatujen kisakatsomon virvokkeiden. Hauskaa pidettiin koko rahan edestä, kuten tapahtuman tarkoitus olikin. Bileet jatkuivat Kallessa tyyppilliseen tapaan aamuyön tunneille ja ainakin Nuorilla Lakimiehillä virtaa tuntui riittävän. Tosin väitteet nimeltä mainitsemattoman hallituksen jäsenen strippaamisesta suomibaarin pöydällä kiistetään jyrkästi sekä määrältään että perusteeltaan.

Ensi vuonna uudestaan purjehtimaan, kaikki uudet ja vanhat jäsenet tervetuloa mukaan! □

Kirjoittaja (alakuvasssa oikealla) on Nuoret Lakimiehet ry:n hallituksen Jäsentapahtumavastaava 2005.

Snapsejakin oli tarjolla...

Osakas Mikko Räsänen ja isyys

Suvi Hirvonen

Mikko Räsänen on 34-vuotias varatuomari ja ACE LAW Oy:n teknologia-, media- ja IPR-asioista vastaava osakas. Hänen työpaikansa ACE LAW Oy on IPR-, yhtiö- ja rahoitusoikeuden keskittynyt liikejuridiikan asiantuntijaorganisaatio. Hänen perheeseensä kuuluu puoliso Nina ja kaksi tytötä sekä Novascotiannoutaja Ines. Seuraavassa haastattelussamme olemme kysyneet Mikolta työhön, uraan ja vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä.

TYÖSTÄ

Millaisia työtehtäviä toimenkuvaaasi kuuluu ?

Toimenkuvani on haasteellinen, monipuolinen ja erittäin mielenkiintoinen. Suurin osa hoitamistani toimeksiannoista liittyy kansainvälisten sopimusjärjestelyjen hoitamiseen. Tyypillisimpinä voisi mainita esim. teknologiansiirtoihin, lisensointiin ja IPR:ien suojaamiseen, hallinnoimi-

seen tai puolustamiseen liittyvät prosessit sekä erilaiset yritysjärjestelyt.

Mitkä niistä ovat sinulle mieluisimpia ?

En lähtisi vertailemaan eri toimeksiantoja, koska kaikki ovat omalla tavallaan mielenkiintoisia. Mutta mitä haastavampi ja monimutkaisempi toimeksianto on, niin sitä kiinnostavampi se yleensä on.

Miten työsi poikkeaa ns. normaalista lakimiehen työstä?

Ennen kysymykseen vastaamista pitäisi varmaankin määritellä ensin mitä se ”ns. normaali lakimiehen työ” mahdollisesti on (=), mutta mikäli ymmärsin kysymyksesi oikein, niin arvelisin, että työnkuvani eroaa perinteisestä lakimiehen työstä sen hyvin vahvan liiketoimintahenkisyyden ja kansainvälisliittynäisyyden johdosta. Tietenkin perspektiivi on erilainen myös siksi, että osakkaana toimenkuva on yrittäjälähtöinen. Tällöin joutuu käsittelemään yleensä juristeille vieraita asioita, kuten markkinointiin, myyntiin ja asiakasprosesseihin liittyviä kysymyksiä.

Miten pitkää työpäivää teet? Kuinka lastenhoito järjestyy päivän venyessä iltaan ?

Valitettavasti liian pitkää: työpäivät ja -viikot venyvät joskus kohtuuttomiksi erityisesti perhettä ajatellen – viidentoistakaan työtunnin työpäivät eivät ole harvinaisia. Luonnollisesti lastenhoito jää tällöin pitkälti puolison vastuulle. On myönnettävä, että välillä on kyllä aika huono omatunto, kun kotona odottaa isää töistä 5 kuukauden ikäinen prinsessa, jonka touhuamista voisi seurata vaikka koko päivän kotona.

Millaisten toimeksiantojen sovittaminen perhe-elämään on ollut haastavinta?

Sellaisten toimeksiantojen, joiden johdosta joutuu olemaan paljon poissa kotoa. Tällaisia ovat esimerkiksi monet laajemmat kansainväliset sopimusjärjestelyt, joissa edellytetään usein vaikeiden juridisten ongelmien ratkomista välittömällä aikatauluilla, pitkiä neuvotteluja joko puhelimitse tai paikan päällä ulkomailla.

Miten työmatkojen ja perhe-elämän yhteensovittaminen on onnistunut?

Se on kyllä aika haastavaa, sillä toimenkuvani edellyttää jonkin verran matkustelua sekä Suomessa että ulkomailla, joten kyllä perhettä tulee ikävä. Tietenkin suurin kiitos tästä kuuluu ymmärtäväiselle ja joustavalle puolisololle.

URASTA

Millainen urapolku on johdattanut sinut nykyiseen asemaasi ?

Työskentelin koko opiskeluaikani eri asianajotoimistoissa oikeustieteen ylioppilaana ja avustavana lakimiehenä. Valmistumisen jälkeen aloi-

tin immateriaalioikeuden jatko-opiskelijana Helsingin yliopistossa, mutta jatkoin samalla työskentelyä asianajotoimistossa. Vuosina 1999-2000 suoritin auskultoinnin Espoon kärjäoikeudessa, jonka jälkeen toimin jonkin aikaa myös kärjätuomarina. Samaan aikaan perustimme kollegoideni **Esa Eren** ja **Rainer Oeschin** kanssa immateriaali- ja sopimus oikeuteen sekä riitojen ratkaisuun erikoistuneen lakiasiantuntijatoimiston. Tämän jälkeen jatkoin myös immateriaalioikeuksiin liittyviä jatko-opintoja sekä Suomessa että ulkomailla. Jatko-opinnot ovat tosin nykyisten mielenkiintoisten työtehtävien johdosta vieläkin kesken.

Mistä aiemmin karttuneesta työkokemuksesta tai muusta kokemuksesta on ollut eniten hyötyä nykyisessä positiossasi?

Pidän erityisesti opiskeluaikana kertynyttä työkokemusta erittäin tärkeänä pohjana nykyiselle ammattitaidolleni. Koska työskentelen toisaalta jatkuvasti muuttuvien monimuotoisten liiketoimintaympäristöjen ja – mallien parissa, on myös jatkoopinnoilla ja jatkuvalla oikeuskehityksen seuraamisella muutoinkin olennainen merkitys uuden tiedon ja osaamisen hankkimisen kannalta.

VANHEMMUUDESTA

Moni nuori juristi pohtii perheen perustamisen vaikutusta uraan. Millaisia ajatuksia sinulla oli tässä vaiheessa ja miten ratkaisit mahdolliset ongelmat?

Mielestäni perhe ja ura eivät ole toisiaan poissulkevia tekijöitä mikäli asioista voidaan keskustella ja sopia joustavasti kotona.

Onko vanhemmuus vaikuttanut työskentelytapoihisi? Jos, miten?

Vanhempänä pitää ottaa tietenkin hieman eri tavoin lapsia ja muita huomioon, vaikka samat lainalaisuudet pätevät myös liike-elämässä. Vanhemmuus luo mielestäni aivan uuden perspektiivin sellaisiin juristin työssä tarvittaviin taitoihin kuten vastuunkantokykyyn, delegointiin, priorisointiin ja ajankäytön hallintaan. Uskon, että vanhemmuus on kasvatanut minua ainakin inhimillisellä tasolla ja parantanut sitä kautta vuorovaikutustaitoja sekä valmiuksia kestää vaativien työtilanteiden tuomat psyykkiset ja fyysiset paineet. □

Mitä neuvoja antaisit perheen perustamista suunnitteleville nuorille juristeille? Entä pikkulapsiperheen arjen ja työelämän vaatimusten menestyksekkääksi yhdistämiseksi?

- 1) Ei perheen perustaminen suunnitteleamalla parane, vaan siihen löytyy mielestäni paljon mukavampi tapa =).
- 2) Seuratkaa omaa vaistoanne ja juristeille ominaista loogista järkeä.
- 3) Ei työt juristeilta tekemällä lopu.
- 4) Sopikaa käytännön asioiden hoitamisen joustavasta työnjaoista.
- 5) Valmistautukaa siihen, että fatalikirja menee (sekä kotona että töissä) uusiksi.
- 6) Vaikka kaikki tuntuu pyöriävänkin lapsiperheessä pienten ehdoilla, niin muistakaa antaa aikaa myös toisillenne ja itsellenne.

Mitä neuvoisit välttämään?

- 1) Muiden asettamia ennakkoluuloja.
- 2) Epärealistisia ja liian korkealle asetettuja uratavoitteita.
- 3) Lapsen edun sivuuttavia toimenpiteitä.

Europarlamentaarikko Piia-Noora Kauppi ja äitiys

Markus Myhrberg
Suvi Hirvonen

Piia-Noora Kauppi on 30-vuotias Euroopan parlamentin jäsen ja Kokoomuksen europarlamentti-ryhmän puheenjohtaja, jonka työpaikka on Euroopan parlamentti. Hän on työskennellyt meppinä kuusi vuotta eli toinen viisivuotiskausi on nyt menossa. Hänen perheeseensä kuuluu aviomies Jussi Järvinen, joka on myös juristi, ja puolitoista-vuotias Otso-Antero, toinen lapsi syntyy syyskuun lopussa. Seuraavassa haastattelussa olemme kysyneet Piitulta työhön, uraan ja vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä.

TYÖSTÄ

Millaisia työtehtäviä toimenkuvaaasi kuuluu?

Euroopan parlamentin jäsenen työ jakautuu kolmeen osa-alueeseen. Tärkein työtehtävä on tuoda kansalaisten näkökulmaa yhteiseurooppalaiseen lainsäädäntöön. Europarlamentti on toinen EU:n lakiasäätävistä toimielimistä ministerineuvoston ohella. Tällä hetkellä lähes kaikkeen eurooppalaiseen lainsäädäntöön tarvitaan sekä parlamentin että neuvoston hyväksyminen eli kummallakin "kamarilla" on ehdoton veto-oikeus lakien sisältöön.

Toinen meppien tärkeä tehtävä liittyy muuhun poliittiseen vaikuttamiseen eli europarlamentti osallistuu EU:n tulevaisuuden linjausten laatimiseen yhdessä muiden yhteisötoimielinten ja jäsenvaltioiden kanssa. Kolmanneksi nostaisin esiin kaksisuuntaisena vuorovaikutuskanavana toimimisen. Mepit ovat kansalaisten asianajajia EU:ssa ja toisaalta tuovat

tietoa EU-päätöksistä tavallisten ihmisten ulottuville.

Mitkä niistä ovat sinulle mieluisimpia?

Pidän eniten lainsäädäntötyöstä. Direktiivien yksityiskohtien viilaaminen ja omien mietintöjen valmistelu on haastavaa ja poliittisesti antoisaa. Tälläkin hetkellä valmistelen mietintöä eurooppalaisen osakeyhtiödirektiivin muutoksesta ja projekti on erittäin mielenkiintoinen.

Miten työsi poikkeaa ns. normaalista lakimiehen työstä?

Työ on aika pitkälle normaalia lakimiehen työtä. Tottakai omaa vastuuta ja toisaalta vapautta on enemmän. Mepit ovat tavallaan kuin yksityisyrittäjiä. Kukaan ei ole hengittämässä niskan, mutta toisaalta pitää itse olla aika luja, jotta saa paljon aikaiseksi. Työssäonnistuminen mitataan määrärajojen pidentävillä vaaleilla. Tämäkin tuo tottakai oman mausteensa työhön.

Miten pitkää työpäivää teet? Kuinka lastenhoito järjestyy päivän venyessä iltaan?

Olen Brysselissä noin kolmena päivänä viikossa ja silloin teen yleensä aika pitkää päivää. Tavallisesti en lähdä talolta ennen klo 21. Välillä poikani on mukani, jolloin luonnollisesti haen hänet tarhasta viimeistään klo 18 ja vietän illan hänen kanssaan kotona. Näiltä illoilta työjutut saavat siis jäädä. Jos joskus tarvitsen illaksi hoitajaa Brysselissä, niin sil-

loin meillä on suomalainen vakihoitaja, joka kaitsee Otso-Anteroa tarvittaessa.

Millaisten toimeksiantojen sovitaminen perhe-elämään on ollut haastavinta?

Tähän mennessä kaikki on sujunut hyvin ilman suurempia yhteensovittamisongelmia. Ulkomaan työmatkoja (siis muita kuin Oulu-Bryssel-Strasbourg-akselilla tehtyjä) olen rajoittanut huomattavasti aikaisemmasta. Yritän välttää myös tilanteita, että viikonloppuna molemmat päivät ovat Suomen päässä kiinni työmenoissa.

Miten matkustamisen ja perhe-elämän yhteensovittaminen on onnistunut?

Otiksen kanssa on ollut helppo matkustaa. Poika on nykyään jo niin kokenut, ettei koe matkustamista mitenkään kummalliseksi osaksi elämää.

URASTA

Millainen urapolku on johdattanut sinut nykyiseen asemaasi?

Toimin politiikassa jo opiskeluaikana ja lyhyehkön asianajotoimistotyöskentelyn jälkeen siirryin Kokoomuksen eduskuntaryhmän palvelukseen lainsäädäntösihteeriksi vuonna 1997. Kun Arkadianmäellä sain nähdä läheltä kansanedustajan elämää ja arkea, innostuin myös itse lähtemään mukaan eurovaaliehdokkaaksi vuonna 1999.

“Lasten saaminen on niin mahtava asia, etten toivoisi, että kukaan ainakaan työuran takia jää paitsi tästä kokemuksesta!”

Mistä aiemmin karttuneesta työkokemuksesta tai muusta kokemuksesta on ollut eniten hyötyä nykyisessä positiossasi?

Pitkä kokemus politiikassa on tottakai helpottanut asettumista europarlamenteihin. Myös käytännön lainsäädäntötyön kokemus, jota eduskunnassa sain, on ollut arvokasta. Tiedän, miten virkamiehet ajattelevat ;).

VANHEMMUDESTA

Moni nuori juristi pohtii perheen perustamisen vaikutusta uraan. Millaisia ajatuksia sinulla oli tässä vaiheessa ja miten ratkaisit mahdolliset ongelmat?

Kun pohdimme mieheni kanssa perheen perustamista, eivät mahdolliset vaikutukset työuraan olleet päällimmäisenä mielessä. Minulle oli aina itsestään selvää, että jos vaan luonto suo, haluan lapsia. Lasten saaminen on niin mahtava asia, etten toivoisi, että kukaan ainakaan työuran takia jää paitsi tästä kokemuksesta! Lapset ovat kuitenkin vain todella vähän aikaa pieniä, kyllä uraa ehtii tekemään myöhemminkin. Itse kuitenkin päätin palata äitiysloman jälkeen varsin pian takaisin töihin.

Jokainen perhe on oma tapauksensa, mutta ainakin meille tällainen järjestely sopi paremmin. Koen, että pystyn antamaan itsestäni enemmän ja olemaan parempi äiti, kun voin jatkaa kutsumusammattissani. Sitä paitsi on pelkästään hyvä asia, että politiikassa on mukana pienten lasten vanhempia. Tottakai kun lapset ovat pieniä, välillä pitää työmenoista tinkiä. Useimmat työnantajat suhtautuvat kuitenkin lapsiin myönteisesti. Tosin joskus näkee toisenlaistakin käytöstä työnantajilta ja työpaikoilta, erityisesti yksityissektorilla. Tasa-arvon suhteen on vielä paljon tehtävää Suomessakin.

Onko vanhemmuus vaikuttanut työskentelytapoihisi? Jos, miten?

Lapsemme menee aina työasioiden edelle eli joskus olen joutunut perumaan sovittuja työmenoja johtu-

en esimerkiksi lapsen sairastumisesta. Pääosin perheemme on kuitenkin pärjännyt hyvin. Asiaa on auttanut, että hoidamme lastenhoito- ja kasvatustavastuun tasapuolisesti mieheni kanssa ja myös molempien vanhemmat ovat olleet suureksi avuksi.

Mitä neuvoja antaisit perheen perustamista suunnitteleville nuorille juristeille? Mitä neuvoja antaisit pikkulapsiperheen arjen ja työelämän vaatimusten menestyksekkääksi yhdistämiseksi?

En koe olevani mikään paras neuvoja. Ehkä paras vinkki jonka voin antaa, on luottaa itseensä ja omiin valintoihin. Kaikki tarjottu apu ja tuki kannattaa ottaa vastaan. Myös omaan parisuhteeseen kannattaa jättää aikaa, ettei vauva varasta koko showta...

Mitä neuvoisit välttämään?

Nyt toista lasta odottaessani osaan varmasti nauttia enemmän ensimmäisistä kuukausista vauvan kanssa. Harmittaa, että esikoisen kohdalla en vielä ymmärtänyt kuinka vähän aikaa vauva on niin äärettömän pieni ja ihana. Ekat kuukaudet menevät valitettavan nopeasti ohi. Myöhemmin tuon ajan pikkuvaikeuksia (kuten unettomia öitä ja iltaitkuja) ei muista lainkaan, vain ihanuuden. Tottakai kasvaessaan lapset tulevat koko ajan vain rakkaammiksi, mutta vauva-aika on silti niin erityistä. □

Piia-Noora Kaupin nettipäiväkirjaa raskaudesta voi seurata osoitteessa www.helistin.fi

Perheen ja uran yhdistäminen - haastattelussa newyorkilainen lakimies Anne Wolfson

Salla Tuominen

Päätin haastatella kollegaani, newyorkilaista lakimies Anne Wolfsonia siitä miten perheen ja uran yhdistäminen Yhdysvalloissa onnistuu, sillä olen ollut siinä käsituksessa että lakimiehet tekevät USA:ssa varsin pitkiä työpäiviä, kuten tietysti monessa muussakin paikassa. Sivusimme keskustelussamme myös Suomen näkökulmasta varsin erilaista lainsäädäntöä liittyen työntekijän oikeuksiin ja realisiin mahdollisuuksiin pitää perhevapaita.

Annen taustaa

Anne työskentelee ruotsalaisen OMX AB (publ) -yhtiön teknologia-divisioonan palveluksessa New Yorkissa, jossa hän vastaa yhtiön amerikkantoimintojen lakiasioista. Hänen erityiseen vastuualueeseensa kuuluvat mm. lisenssi-, työ-, vakuutus- sekä yhtiöoikeudelliset asiat. Anne on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon vuonna 1980 Wisconsinin yliopistosta pääaineenaan taloustiede ja maisterintutkinnon Standfordin yliopistossa vuonna 1986. Oikeustieteellisen loppututkinnon hän on suorittanut Georgetownin yliopistossa vuonna 1989.

Annen perheeseen kuuluu omaa psykoterapeuttipraktiikkaa pyörittävä aviomies **Bob** sekä heidän 3,5 -vuotias poikansa **Ethan**. Vapaa-aikaa perhe viettää yhdessä mm. baseballia pelaillen, musiikkia kuunnellen, vieraillemalla lukuisissa newyorkilai-

sisä museoissa sekä ajelulla junilla! New Yorkissa on kuulemma monia mielenkiintoisia junareittejä ajeltavaksi ja ihmeteltäväksi. Lisäksi Anne harrastaa uintia ja pitkiä kävelylenkkejä.

Lakimiesten pitkät työpäivät

Anne vahvistaa käsitykseni siitä, että Yhdysvalloissa lakimiehet tekevät yleisesti pitkiä työpäiviä. Annen mukaan 40-tuntista työviikkoa tekevää juristia pidetäänkin Yhdysvalloissa osanaikaisena työntekijänä. Anne kiittää omaa työnantajaansa, joka pohjoismaalaisen yrityskulttuurin sisäistyneenä yrityksenä on suhtautunut hyvin suvaitsevaisesti elämään työn ulkopuolella mahdollistaen sen, että Annen viikotunnit pysyvät joissakin järkevissä mittasuhteissa. Luotettava ja joustava lapsen hoitopaikka on kuitenkin tärkeä erityisesti perheille joissa kummatkin vanhemmat käyvät töissä kodin ulkopuolella ja työpäivät venyvät pitkiksi.

Annen mukaan nykyisin on selkeästi havaittavissa se, että monet vanhemmat ovat lyhentäneet työpäiviään uhalla, että se vaikuttaa negatiivisesti perheen toimeentuloon, sillä puolison ja lasten kanssa vietetty aika koetaan tärkeäksi ja vapaa-ajan ja perheen merkitys on korostunut. Anne ihmettelee miten mm. asianajotoimistoissa tai vähemmän joustavissa amerikkalaisen työskenteleville omaavissa yhtiöissä työskenteleville pienten lasten vanhemmille onnistuu perheen ja uran yhdistäminen, sillä

Anne ja Ethan Wolfson

työ vie niin paljon aikaa joka on suoraan poissa perheen kanssa vietettyä ajasta.

Annen oman kokemuksen mukaan Yhdysvalloissa kodinhoito ja lapsista huolehtiminen kuuluu edelleen perheessä pääosin naisen vastuualueelle. Annen omasta ystäväpiiristä - johon kuuluu toki muitakin kuin lakimiehiä - hän pystyy mainitsemaan vain kaksi perhettä, joissa lastenhoito on jaettu puoliksi perheen äidin ja isän kesken.

Äitiysloma – itsestänselvyys, ehei

Yhdysvalloissa äitiysloma ei välttämättä ole palkallinen. Suuret yritykset maksavat tavallisesti työntekijälle korvausta äitiysloman ajalta, mutta monet yritykset eivät tätä mahdollisuutta tarjoa työntekijöilleen lainkaan. Yritysten ei edes tarvitse antaa työntekijänsä olla poissa töistä raskauden ja synnytyksen johdosta. Hyvin tyypillistä onkin, että työntekijä pitää synnytyksen jälkeen 6 viikon palkallisen äitiysloman (8 viikon pituisen äitiysloman silloin kun lap-

si on syntynyt keisarinleikkauksella). Tämä johtuu siitä, että Yhdysvalloissa raskaus määritellään “kyvyttömyydeksi” työskennellä / sairaudeksi, josta työnantajalle aiheutuvat kulut voidaan maksaa lyhytaikaisten sairauksien aiheuttamien kustannusten takia otetusta vakuutuksesta. Tällainen äitiysloma alkaa lapsen syntymästä.

Kaikki yli 50 henkilöä työllistävät työnantajat ovat USA:ssa velvollisia noudattamaan Family and Medical Leave Actia (FMLA). Tämän lain mukaan työnantaja on velvollinen sallimaan työntekijän ottaa palkatonta vapaata 12 viikkoa perheeseen ja sairauteen liittyvien tapahtumien yhteydessä. Työntekijä voi joko pitää koko 12 viikon vapaan yhdellä kertaa tai pilkkoa sen jopa puolikkaiksi työpäiviksi. Työntekijä ei voi vapaan johdosta menettää työpaikkaansa vaan hänellä on sen pidettyään vapaa oikeus palata työhönsä. FMLA:n mukaan pidettävän äitiysloman voi aloittaa jo ennen lapsen syntymää.

Adoptiotapauksissa palkallisen äitiys- tai vanhemmanloman pitäminen on vain harvoin mahdollista, sillä adoptiota ei rinnasteta raskauden tapaan sairaudeksi ja vaan sitä pidetään sosiaalisena tapahtumana, jolloin työnantajalla ei katsota aiheutuvan velvollisuutta antaa työntekijälle synnytyksen jälkeiseen toipumisaikaan rinnastuvaa vapaata. Adoptiovanhemmilla on kuitenkin oikeus pitää palkatonta vanhempainvapautta FMLA:n mukaan.

Yhdysvalloissa raskaus määritellään “kyvyttömyydeksi” työskennellä / sairaudeksi, josta työnantajalle aiheutuvat kulut voidaan maksaa lyhytaikaisten sairauksien aiheuttamien kustannusten takia otetusta vakuutuksesta.

Palkallisten perhevapaiden kustannuksiin osallistuu niin työnantaja, valtio hallitsemansa sairausrahasen kautta sekä vakuutusyhtiö. Korvauksen suuruus vaihtelee työnantajittain. Eräällä Annen asianajotoimistossa työskentelevälle tuttavalle työnantaja mahdollisti “jopa” kuuden kuukauden mittaisen palkallisen äitiysloman, joka meille suomalaisille kyllä kuulostaa varsin lyhyeltä jakolta.

Anne itse piti Ethanin syntymän jälkeen kolmen kuukauden perhevapaan, jolloin hän sai korvausta työnantajalta - ei kuitenkaan täyttä palkkaa vastaavaa korvausta. Hänelle äitiysloman pitäminen oli varsin hankalaa, sillä hän on yhtiönsä ainoa USA:ssa laillistettu lakimies, joten hänen sijaistamisensa oli hankalaa. Ennen loman aloittamista hän pyrkikin huolellisesti informoimaan kollegansa kaikista keskeneräisistä asioista ja lopuksi risti sormensa, jotta mitään erityistä ei vapaan aikana tapahtuisi. Anne aloitti säännöllisen työsähköpostinsa lukemisen 10 päivää Ethanin syntymän jälkeen ja viimeisen äitiysvapaakuukautensa aikana hän tekikin jo osapäivätyötä. An-

nen mukaan järjestely oli sujunut yleisesti hyvin, joskin joitakin sotkuja odotti työpöydällä hänen palattuaan. No, sellaisilta ei kai lakimies voi välttyä!

Isyysvapaat

Isälle on samat mahdollisuudet kuin äidilläkin pitää palkatonta vapaata perhesyyn johdosta maksimissaan 12 viikkoa. Jotkut työnantajat ovat myös alkaneet tarjota työntekijöille mahdollisuutta pitää palkallista isyysvapaata. Tällöin kuitenkin on kyse lähinnä viikon tai kahden pituisesta vapaasta. Annen mukaan onkin harvinaista, että isä pitäisi pitemmän kuin kahden viikon vapaata lapsen syntymän johdosta. Hänen oma aviomiehensä ei oman yksityisvastaanottonsa johdosta voinut juurikaan ottaa vapaata silloin kun heidän poikansa syntyi, mutta hän pyrki kuitenkin järjestämään aikataulujaan siten, että pystyi olemaan läsnä mahdollisimman paljon.

Kun lapsi sairastaa

Jotkut työnantajat sallivat työntekijöiden pitää sairauslomaa lapsen sai-

“Over the last two years, I have been involved in managing a major piece of litigation. One of our outside lawyers makes funny faces and has funny-looking eyes that pop out. It was such a problem that we actually had to consult a jury expert about whether it would interfere with his presentation of the case. One evening leading up to the trial, I was talking to my husband about this aspect of the trial preparation, and didn't pay attention to the fact that Ethan was listening carefully. A few days later, when I mentioned the

lawyer's name again, Ethan blurted out happily “he has buggy eyes”, and began laughing heartily. A few weeks later during the trial, we had a conference call early on a Sunday morning. Ethan was awake and hungry, so I put him in the chair and turned on a train video. He was quiet for most of the call, but as soon as he heard me say the lawyer's name, he happily screamed out “he has buggy eyes!!” I just hoped that no one else could hear that on the call!”

“About a year ago, I was working a lot as a result of the litigation. This meant that although I was picking Ethan up at the normal time, I was very distracted when I was with him in the evenings and on weekends. At some point, he got angry at me and began misbehaving quite seriously at daycare. Over the course of the next few months, we devoted a lot of effort and thought to solving the problem, and thought we had agreed with the center staff about the best way to resolve

the problem together. It became clear to us that we did not like the way the center was handling his anger or the normal misbehavior of the other children. We then had to spend some time visiting other daycare centers in order to move him to a new one. We were able to make the transition successfully, in part because my management was so supportive of the need to address this quickly and effectively. We have not had any such problems with his behavior since then.”

rauden johdosta, mutta useimmille se ei ole mahdollista paitsi FMLA:n mukaisena palkattomana vapaana. Jotkut työnantajat ovat lisäksi järjestäneet sairaille lapsille tarkoitettua päivähoitoa näiden omista päivähoitopaikoista erillisenä, jotta vanhemmat voivat keskittyä työnteeseen.

Anne ja hänen aviomiehensä pyrkivät Ethanin sairastuessa jakamaan lapsen hoidon puoliksi siten, että Anne menee töihin erityisen varhain ja pyrkii lopettamaan työnteon toimistolla puolillepäivin jotta aviomies pääsee vuorostaan töihin.

Päivähoito

Useimmat laadukkaat kokopäivähoitoa (klo 8-18) tarjoavat päivähoitopaikat ovat yksityisiä. Osaa näistä tukee joko kirkko, yliopisto, koulu tai vastaava yhteisö. Julkista päivähoitoa on tarjolla vain kaikkein köyhimmille perheille. Jotkut isot työnantajat ovat myös järjestäneet lasten päivähoiton työpaikan yhteyteen. Yleensä päivähoitopaikkoihin hyväksytään yli 3 kk vanhat lapset, mutta erikoistapauksissa jopa 6-viikkoiset vauvat viedään päivähoitoon.

Anne itse vei Ethanin työpaikkansa lähellä sijaitsevaan päivähoitoon tämän ollessa 3 kuukauden ikäinen. Hän kävi tapaamassa poikaansa aina lounastunneilla kunnes Ethan täytti 14 kuukautta. Vierailut piti silloin kuitenkin lopettaa, koska poika kaipasi äitiään niin paljon aina vierailun jälkeen, että hänen hoitaminen

kävi hankalaksi. Annen ystäväpiiristä monet ovat ratkaisseet päivähoiton ottamalla kotiinsa lapsenvahdin aina siihen saakka kunnes lapsi on niin vanha, että voi aloittaa puolipäiväisen esikoulun n. kolmen vuoden ikäisenä. Silloinkin puolipäiväinen lapsenhoito on järjestettävä kuljetuksiin kaikkineen. Hoitajan ottaminen kotiin on kuitenkin usein kalliimpaa kuin lapsen vieminen laadukkaaseen päivähoitopaikkaan ja valitut veroratkaisut tekevät päivähoitopaikan käyttämisen useinkin edullisemmäksi kuin oman lapsenhoitajan palkkaamisen.

Lomat

Yhdysvalloissa ei työnantajalle ole asetettu velvollisuutta antaa työntekijälle lomaa ja tästä syystä mahdollisuudet pitää lomia vaihtelevatkin työpaikoittain. Yhdysvalloissa on vuosittain yhdeksän arkipyhää, jotka ovat vapaita. Useimmissa asianajotoimistoissa työntekijöillä on oikeus neljään lomaviikkoon, mutta monissa yrityksissä lomaa annetaan työntekijälle vuodessa yhteensä vain kaksi viikkoa sairauspoissaolojen lisäksi. Monet yritykset myös tarjoavat sitä pitempää lomaa mitä pitempään työntekijä on ollut töissä saman työnantajan palveluksessa.

Perhe ja ura – mahdoton yhtälökö?

Annen mukaan hänelle perheen ja uran yhdistäminen on sujunut ilman suurempia ongelmia. Tämä tie-

tysti vaatii joustavuutta niin Annelta itseltään kuin yhtiöltäkin. Annen mukaan OMX:n johto on suhtautunut myönteisesti perhevapaisiin ja joutanut silloin kun on ollut tarvetta. Anne olettaakin tämän johtuvan yhtiössä vallitsevasta pohjoismaisesta kulttuurista. Anne nauttii työstään eikä tunne syyllisyyttä siitä, että hän käy töissä vaikkakin hänen poikansa on vielä varsin nuori. Kuitenkaan juurikaan enempää Anne ei pienen lapsen äitinä olisi valmis työskentelemään ilman omantunnon tuskaa. Anne ajattelee kuitenkin, että on myös Ethanin parhaaksi, että hän perheen ainoana lapsena tapaa muitakin lapsia ja aikuisia päivähoitopaikassaan eikä ole vain omien vanhempiensa seurassa.

Annen mukaan lapsensaanti on vaikuttanut hänen töihinsä myös muilla tavoin; hän nimittäin kokee olevansa tehokkaampi kuin aiemmin, sillä hänen täytyy keskittyä työhönsä eri tavalla. Lapsen myötä hän on myös oppinut uusia arvoja ja osaa suhteuttaa asiat paremmin perspektiiviinsä kuin aiemmin. Hän myöntää kuitenkin, että kaikkien pienten lasten vanhemmille tuttu univaje on heidänkin perheensä riasana. Joskus aamuisin väsynyttä ja vastaanhaavoittelevaa poikaa metroon raahattessa tuntuukin siltä, että elämästä eivät haasteet ihan heti lopu... □

Muutama pieni ajatus vanhemmuudesta

Eemelin, 8 kk, isältä

Mikko Salo

Vanhemmuus on hauskaa ja antoisaa

Eihän vanhemmuudesta muuta voi todeta, kun pieni kullannuppu hymyilee kuin Naantalin aurinko, nauttii elämän pienistä iloista nauruskellen melkein mille tahansa, tai kun hän näyttää lattialla mönkiesään, että haluaa ylös turvalliseen syliin katselemaan maailmaa korkeammalta. Hankala on löytää hienompia hetkiä kuin ne, jolloin pie-

nokainen pitkän yrittämisen jälkeen oppii uuden, mahtavan asian, kuten vaikkapa konttaamisen. Tosin sen jälkeen pikkuinen pääsee paljon nopeammin tekemään paljon vaarallisempia ja kielletympiä asioita kuin ennen. Jos konttaaminen on iso muutos, niin kävelemään oppimisen täytyy mullistaa lapsen elämä aivan täydellisesti.

Vanhemmuus on rankkaa

Eihän vanhemmuudesta muuta voi todeta, kun pieni kullannuppu herää joka yö 4-5 kertaa, ja valvottaa varsinkin äitiään äänekkäillä rinnanemisvaatimuksillaan. Pienen lapsen hoitaminen on kovaa työtä kotona olevalle puolisolalle, ja usein on kodin ulkopuolella työssä käyvän puolison osana olla kotiin tultuaan erinäisten mielialavaihtelujen maali-auluna. Työssä käyvältä puolisolalta jäävät myös monet pikkuisen metkut ja kehityksen pienet askeleet kokeematta, kun yhteistä valveillaoloaikaa ei ole kuin muutama tunti.

Vanhemmuus on suuri, mutta palkitseva vastuu

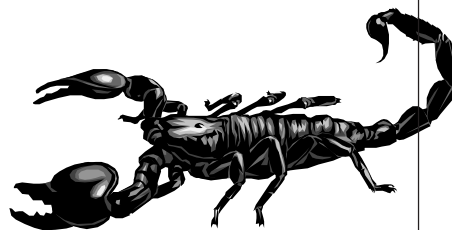
Eihän vanhemmuudesta muuta voi todeta, kun ajattelee, kuinka kokonaisvaltaisesti pieni ihmisenalku on äidistään ja isästään riippuvainen. Suuren vastuun ei kuitenkaan tarvitse olla suuri taakka. Vanhemmuutta luonnollisempaa juttua on nimittäin vaikea kuvitella. Sehän on yksi niistä asioista, mitä varten olemme olemassa. Homma on siis hoidettava hyvin, niin meidän pienestä kullannupusta ja hänen mahdollisista sisarusistaan kasvaa onnellisia ihmisiä. □

Viihdettä Eemelinkin isälle:

RAPUJUHLAT

Tervetuloa Nuorten Lakimiesten rapujuhliin!

Juhlat pidetään la 20.8.2005 klo 19.00 Pykälä ry:n tiloissa Sörnäisissä (Suvilahdenkatu 10 B). Hinta (jäseniltä 25 e, muilta 35 e) sisältää ruoan ja asiaankuuluvat juomat sekä hyvää rapulauluseuraa. **Sitovat** ilmoittautumiset viimeistään **16.8.2005** osoitteeseen talous@nuoretlakimiehet.fi ja maksamalla osallistumismaksu tilille Nordea 200118-156765 (viesti-osaan osallistujien nimet). **HUOM!** Osallistujamäärä on rajattu, paikat täytetään siinä järjestyksessä kuin maksuja kirjautuu tilille. Lisätiedot osoitteesta hallitus@nuoretlakimiehet.fi

(Kuvassa taitaa olla skorpioni eikä rapu - toim.huom.)

Työn ja perheen yhteensovittaminen perhevapaiden avulla

Outi Anttila

Työtä ja vanhemmuutta olisi vaikea yhdistää ilman toimivaa perhevapaajärjestelmää. Suomalainen järjestelmä on luotu jo vuosikymmeniä sitten, ja siihen on vuosien mittaan tehty useita parannuksia. Paljon olisi tosin vielä parannettavaakin.

Perhevapaiden osalta keskeisiä säädöksiä on työsopimuslaki (55/2001), erityisesti perhevapaita koskeva lain 4 luku, sekä sairausvakuutuslaki (1224/2004), jonka 9 luku sisältää säännöksiä vanhempainpäivärahoista ja 11 luku päivärahaetuuksien määrästä. Unohtaa ei voi myöskään vastikään uudistettua tasa-arvolakia (609/1986), jossa mm. kielletään syrjintä raskauden perusteella.

Raskaana tai perhevapaalla olevan irtisanomissuoja

Raskaana tai perhevapaalla olevan irtisanomissuojasta säädetään työsopimuslain 7:9 :ssä ja tasa-arvolain 8 §:ssä. Työnantaja ei saa irtisanoa työsopimusta sillä perusteella, että työntekijä on raskaana tai perhevapaalla. Muilla lainmukaisilla perusteilla irtisanominen on mahdollista, paitsi tuotannollisin ja taloudellisin syin voidaan perhevapaalla oleva irtisanoa vain, jos työnantajan toiminta päättyy kokonaan. Jos toiminta ei päätty kokonaan, irtisanomisaikea alkaa vasta perhevapaan päätyttyä.

Työsopimuslain 4:9 :ssä säädetään perhevapaalla olleen työhönpuoluusta. Työntekijällä on oikeus palata ensisijaisesti aiempaan työhönsä. Jos se ei ole mahdollista, on tälle tarjottava aikaisempaa työtä vastaavaa

työsopimuksen mukaista työtä, tai jos sekään ei ole mahdollista, muuta työsopimuksen mukaista työtä.

Eri perhevapaat

Perhevapaat muodostuvat neljästä eri vapaasta. Ainoa vain äideille tarkoitettu vapaa on 105 arkipäivän pituinen (lauantait mukaan luettuna) äitiysvapaa, josta vähintään 30 ja enintään 50 arkipäivää pidetään ennen lapsen syntymää. Äitiysvapaa kestää siis noin neljä kuukautta, eikä monikaan vielä tässä vaiheessa halua viedä noin kolmikuista lastaan päivähoitoon.

Vanhempainvapaa, joka kestää 158 arkipäivää eli noin puoli vuotta, jatkuu heti äitiysvapaan jälkeen. Lapsen äiti ja isä voivat sopia vanhempainvapaakauden jakamisesta siten, että vanhempainraha maksetaan enintään kahdessa jaksossa kummallekin vanhemmalle. Ilman erityistä syytä vanhempainrahaa ei kuitenkaan makseta 12 arkipäivää lyhyemmältä ajalta. Molemmat vanhemmat voivat jäädä myös samanaikaisesti osittaiselle vanhempainvapaalle vähintään kahdeksi kuukaudeksi, jos työnantajat suostuvat työn osa-aikaistamiseen.

Miehille on myös erikseen oma isyysvapaa, joka voi kestää enintään 18 arkipäivää joko yhtäjaksoisena tai neljänä eri jaksona äitiys- tai vanhempainvapaakaudella. Vuoden 2003 alusta lähtien isyysvapaaseen kuuluu 1-12 arkipäivän pidennys, jos isä käyttää vanhempainvapaasta viimeiset 12 arkipäivää. Mies voi siis pitää isyysvapaata 30 arkipäivää, mikä 12 arkipäivän vanhempainvapaaseen yhdistettynä tarkoittaa seitsemän viikon jaksoa.

Kun vanhempainvapaa loppuu, lapsi on noin yhdeksän kuukauden ikäinen. Sen jälkeen jompikumpi

vanhemmista voi halutessaan jäädä vielä neljännelle vapaalle, hoitovapaalle, siihen asti kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Jos työntekijä on ollut saman työnantajan palveluksessa vähintään puoli vuotta viimeisen vuoden aikana, jompikumpi tai molemmat vanhemmat voivat jäädä myös osittaiselle hoitovapaalle jopa siihen asti, kun lapsen toinen vuosi peruskoulussa päättyy. Vanhemmat voivat olla osittaisella hoitovapaalla ja tehdä siis osa-aikatyötä saman kalenterijakson aikana, mutta yhtäaikaisesti he eivät voi olla poissa töistä. Mutta esimerkiksi se on mahdollista, että molemmat vanhemmat tekevät kuusituntista päivää ja toinen vanhemmista aloittaa työpäivän normaalia myöhemmin ja toinen tulee kotiin normaalia aikaisemmin.

Etuudet pähkinänkuoressa

Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan ajalta maksetaan ansiotuloihin perustuvaa päivärahaa, mutta hoitovapaan ajalta voi saada vain kaikille samansuuruisena maksettavaa kotihoidon tukea, jonka lisäksi kunta voi maksaa myös erityistä kuntalisää.

Äitiysvapaan aikaiset palkka-asiat määräytyvät työ- ja virkaehtosopimusten perusteella, joissa voi olla määräyksiä äitiysloma-ajan palkasta. Tavallista on, että työehtosopimuksen mukaan äitiysvapaan ensimmäiset 72 arkipäivää ovat palkallisia. Toisen lapsen kyseessä ollessa esimerkiksi valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen 2005 - 2007 mukaan äitiysvapaan palkkaa ei makseta, kun työntekijä (tai virkamies) on hoitovapaalla hoitamassa ensin syntyntä lastaan. Jos työntekijä ei ole jo valmiiksi hoitovapaalla jäädessään toisen kerran äitiysvapaalle (vaan siirtynyt takaisin työelämään äitiys- ja mahdollisen vanhempainvapaan jälkeen), äitiysvapaan palkka mak-

setaan normaalisti riippumatta siitä, kuinka kauan on ehtinyt työskennellä edellisen perhevapaan jälkeen.

Päivärahaetuksien määräytymistä koskevat säännöt saattavat tuntua hyvinkin sekavilta. Periaatteena kuitenkin on, että mitä suuremmat tulot, sitä pienemmän prosenttiluvun perusteella määräytyy päiväraha. Jos vuosityötulot eivät ylitä 26 720 euroa, perhevapaalle jäävän päivärahaetuus on 70 prosenttia verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmasosasta. Esimerkiksi 2000 euron kuukausipalkalla päivärähaksi tulee 56 euroa ($2000 \text{ e} * 12 \text{ kk} * / 300 * 70 \%$), ja jos kuukaudessa on 25 arkipäivää, kuukausitulo on 1400 euroa. Jos vuositulot ylittävät 26 720 euroa, päivärahaetuuden määrä on 40 prosenttia 41 110 euron vuosituloon asti, ja 41 110 euroa ylittävästä osasta 25 prosenttia.

Päivärahaetuus määräytyy vanhempainpäivärahaoikeuden alkamista edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todettujen tulojen perusteella. Vanhempainpäivärahaoikeuden alkamisajankohtana pidetään sitä päivää, jolta vanhemmalle maksetaan ensimmäisen kerran vanhempainpäivärahaa, ei siis lasketun synnytysajan perusteella. Eli jos esimerkiksi laskettu synnytysaika on tammikuussa 2006, äitiysvapaa alkaa jo joulukuussa 2005, ja päiväraha määräytyy vuoden 2003 tulojen perusteella.

Päiväraha voidaan laskea myös ns. kuuden kuukauden säännön mukaan. Tällöin kansaneläkelaitoksen on hakemuksesta arvioitava, mitä on pidettävä vakuutetun tuloina hänen vanhempainpäivärahaoikeutensa alkamista välittömästi edeltäneiden kuuden kuukauden aikana. Päivärahaetuus määräytyy vakuutetun luotettavasti selvittämien kuuden kuukauden tulojen perusteella edellyttäen, että työtulot ovat jatkuvasti olleet kahdella kerrottuna (eli vuosituloa vastaavasti) vähintään 20 prosenttia suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot.

Kuuden kuukauden työtulot voidaan hakemuksesta arvioida myös kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta

- 105 arkipäivän eli noin 4 kuukauden pituinen äitiysvapaa on tarkoitettu vain äideille
- 18 arkipäivän eli kolmen viikon pituinen (+ mahdolliset 12 lisä-arkipäivää) isyysvapaa on tarkoitettu vain isille
- 158 arkipäivän eli noin 10 kuukauden pituisen vanhempainvapaan voivat vanhemmat jakaa keskenään
- Hoitovapaalle voi jäädä siihen asti kunnes lapsi täyttää 3 vuotta
- Syrjintä raskauden tai perhevapaan perusteella on kiellettyä

edellyttäen, että vakuutetulla on ammatin vaihtumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi ollut työtuloja vain osalta kuuden kuukauden aikaa. Työtulot voidaan arvioida vähintään kuukauden tuloja koskevan selvityksen perusteella. Tällöin on kuitenkin esitettävä työnantajan antama tai muu luotettava selvitys siitä, että työnsäolo olisi jatkunut vähintään kuusi kuukautta, jos oikeus vanhempainrahaan ei olisi alkanut.

Vanhempainpäivärahan suuruus voidaan määrätä myös edellisen vanhempainpäivärahan perusteena olleen tulo mukaisesti, jos lapsi, jonka perusteella edellisen kerran on maksettu vanhempainpäivärahaa, ei ole täyttänyt kolmea vuotta ennen laskettua synnytysaika. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on 15,20 euroa arkipäivältä.

Perhevapaajärjestelmään liittyvät ongelmat

Perhevapaajärjestelmä on luotu molempien vanhempien työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Tästä huolimatta perhevapaiden käyttö ei jakaudu tasan naisten ja miesten kesken. Vaikka miehillä on jo parinkymmenen vuoden ajan ollut mahdollisuus jäädä vanhempainvapaalle, näin on tehnyt vain muutama prosentti miehistä. Lyhyen isyysvapaan, noin 1-3 viikon pituisen, pitää kuitenkin kaksi kolmesta miehistä. Vain ani harva mies jää hoitovapaalle, kun naisista noin puolet jää ainakin joksikin aikaa kotiin hoitamaan lasta vielä vanhempainvapaan jälkeen.

Naisten päävastuun lastenhoidosta ja pitkien perhevapaiden on sanottu johtaneen naisten työmarkkina-aseman heikkenemiseen. Ongelmal-

lista on mm. se, että perhevapaista aiheutuvat kustannukset kasautuvat naisvaltaisten alojen työnantajille, kuten kunnille. Tämä lisää houkutus- ja solmia heidän työsuhteensa määräaikaisena. Nuorista naisista monet työskentelevätkin määräaikaissa työsuhteissa, joissa raskaussyrjintä on hyvin yleistä.

Olellista perhevapaajärjestelmässä on se, että työntekijällä on oikeus palata aikaisempaan työhönsä vapaan loputtua. Tämä oikeus ei kuitenkaan toteudu niiden osalta, joiden määräaikainen sopimus on päättynyt perhevapaan aikana. Monikaan ei tiedä sitä, että määräaikaista työsuhteesta ei raskauden tai perhevapaan takia saa jättää uusimatta, jos sopimus ilman raskautta tai perhevapaata olisi uusittu. Esimerkiksi vuosikautisia ketjusopimuksissa työskennelleen olisi useimmissa tapauksissa helppo osoittaa, että työnantaja jätti uuden työsuhteen solmimatta saatuaan tietää työntekijän raskaudesta.

Perhevapaakustannusten jakamisesta tasaisesti eri työnantajien kesken on keskusteltu paljon viime aikoina, ja mm. sosiaali- ja terveysministeriöstä on annettu viestiä, että asialle olisi tulossa muutos. Tämä ei välttämättä kuitenkaan ratkaisevasti paranna naisten asemaa työmarkkinoilla niin kauan kuin naiset ovat perheissä niitä, jotka pääsääntöisesti jäävät kotiin hoitamaan lapsia usein moneksi vuodeksi. Työnantaja yhä valitettavan usein näkee heidät riskiryhmänä muutenkin kuin taloudellisessa mielessä. □

Kirjoittaja Outi Anttila toimii tutkijana Helsingin yliopiston oikeuden yleistieteiden laitoksella ja valmistellee tutkimusta työelämän sukupuolisyrjinnästä.

Vanhemmuus ja ura

– psykologi Maiju Tokolan näkökulma

Suvi Hirvonen

Psykologi Maiju Tokola työskentelee Väestöliiton lapsettomuus-klinikalla yksilö- ja pariterapian piirissä ja Helsingin Naistenklinikan sairaalassa synnytyspelkoryhmien vetäjänä. Lisäksi hänellä on kollegansa kanssa yksityinen vastaanotto Pitkäsillanrannassa. Hän jatko-opiskelee psykoterapeutiksi ja on kahden pienen lapsen äiti. Seuraavassa haastattelussamme olemme pyytäneet Maijua arvioimaan raskauteen, perheen perustamiseen, lapsen kehitykseen sekä uran ja vanhemmuuden yhdistämiseen liittyviä kysymyksiä psykologin näkökulmasta.

Mitä tulisi huomioida raskausaikana?

Ainutlaatuinen vaihe naisen elämässä

Raskausaika on ainutlaatuista aikaa naisen elämässä. Raskausaikana tunteet usein heittelevät vuoristorataa. Raskaana olevan naisen tyynen näköistä tilaa usein romantisoidaan, esimerkiksi kutsumalla sitä ”siunatuksi tilaksi”, mutta totuus on, että useille naisilla raskaana olo on täynnä huolia ja ristiriitoja. Äidiksi tuleminen on naisen elämässä kehitysvaihe, joka ravistelee mieltä ja ruumista ydintä myöten. Raskausaikana kannattaa kuunnella kehoaan ja itseään. Jotkut naiset ovat raskaana energisempiä kuin koskaan, mutta toiset taas väsyneempiä kuin koskaan.

Tilaa valmistautumiseen

Raskausaikana on tärkeää, että mielessä on tilaa valmistautua tulevaan synnytykseen ja äitiyteen. Jot-

kut naiset yrittävät välttää valmistautumisvaiheen hukuttamalla itsensä työhön raskausaikana. Raskausaika herättää usein eloon varhaisia kokemuksia ja tunteita omasta äitisuhteesta.

Äitiyteen vaikuttavat paljon erilaiset myytit ja uskomukset hyvästä äidistä ”madonnasta” ja siitä millaista on äitiys. On kummallista kuinka äitiyttä katsotaan niin yksisilmäisesti näkökulmasta - hyvä tai huono äiti; uraäiti tai kotiäiti. Tärkeintä olisi, että useammat äidit löytäisivät itselleen sopivan tavan luovia äitiydessä. Ei ole yhtä tapaa olla hyvä äiti. Täydellistä ei ole. Muut naiset ovat usein armostomia arvostelijoita.

Mikä olisi ihanteellinen aika perheen perustamiselle?

Ihanteellista aikaa on vaikea sanoa, mielestäni lapsia ei tehdä vaan heitä saadaan.

Lapsen synnyttyä, mistä elementeistä lapsen perusturva rakentuu?

Tärkeintä on rakkaus

Tärkeintä on se, että lasta rakastetaan. Lasta ei voi rakastaa liikaa, liikaa aikaa ja syyliä ei ole. Lapsen ensimmäiset vuodet ovat hänen kehityksessään tärkeintä aikaa ja silloin on lapsen etu olla kotona. Usein kuulee puhuttavan kuinka lapset saavat päiväkodissa kavereita, mutta ei yksivuotias vielä muodosta ystäväyhteyksiä. Toki lapset ovat kiinnostuneita

Maiju Tokola

toisistaan, mutta varsinaista leikkiä ei vielä ole.

Turvallinen kiintymyssuhde vanhempiin

Pieni lapsi muodostaa perustarpeensa mukaisesti läheisiä ihmissuhteita. Yleensä omat vanhemmat, eri-

“Lapsen ensimmäiset vuodet ovat hänen kehityksessään tärkeintä aikaa. Silloin on lapsen etu olla kotona.”

tyisesti äiti synnytyksen jälkeen, on erityisen herkässä tilassa aistimaan lapsensa viestejä ja vastaamaan niihin. Lapsi arvioi vanhempien toimintaa ja kokee olonsa turvallisiksi tai turvattomaksi. Kertyvät kokemukset vuorovaikutuksesta synnyttävät oletuksia tulevista tilanteista vanhemman ja myöhemmin muiden ihmisten kanssa. Turvalliselle kiintymyssuhteelle on ominaista vapaus yhdistellä informaatiota ja päivittää oletusmalleja. Se edistää sisäisen turvallisuuden, omanarvontunnon, itseluottamuksen ja autonomian kehitystä.

Mitä turvattomammaksi lapsi kokee itsensä, sitä enemmän informaation vastaanotto ja käsittely vääristyvät ja toimintakyky kapenee.

Mikä olisi ihanteellinen ajankohta töihinpaluulle lapsen kehityksen kannalta?

Vanhemmista irtautumisen aikataulu

Lapsen ensimmäinen suhde, joka määrää paljon myöhempiä suhteita, on siis suhde vanhempiin. Lapsen tulisi saada irrottautua tästä suhteesta omassa, mahdollisimman rauhallisessa tahdissaan ja oman aikataulunsa mukaisesti. Aikakataulu riippuu lapsesta ja lapset irtautuvat kylä sylistä ja vierestä, kun heidän henkilökohtaisen aikataulunsa mukainen aika siihen tulee. Turvallisesti kiintyneet lapset, jotka ovat saaneet rakkautta ja huomiota, kokevat turvallisuudesta lähtökohdistaan tulevatkin ihmissuhteet toisin kuin turvattomasti kiintyneet. Lapset ovat perimältään ja ominaisuuksiltaan erilaisia. Saadakseen turvallisen alun he tarvitsevat hieman erilisiä asioita.

Joskus kuulee ihmisten sanovan, että arka lapsi pitää viedä karaistumaan. Lapsen perusturvan kehittymisen näkökulmasta erityisesti arkoja ja hitaasti lämpeneviä lapsia ei tulisi koskaan ”karaista” ja pakottaa irrottautumaan. Kun ajattelee millaista metsäkansaa suomalaiset ovat, on perin kummallista, että lapset pitäisi viedä heti tarhaan sosiaalistumaan. Kyllä ihminen kiinnostuu toisesta aikanaan ja jokainen lapsi oman rytminsä mukaan. Ihmiset ovat synnynäiseltä temperamentiltaan erilaisia. Ujo ja arka luonteenlaatu on yhtä hyvä kuin ulospäin suuntautunut.

Mielestäni on persoonallisuusrasismia ajatella, että vain yhden tietyn temperamentityypin omaavat olisivat oikeaa tyyppiä. Meissä on paljon arkoja ja ujoja, ja erityisesti he tarvitsevat aikaa. Kun arka saa vapaaehtoisesti omassa tahdissaan irrottautua äidin jalasta ja lähteä tutustumaan maailmaan, kasvaa hänen luottamuksensa itseän ja tätä kautta.

Vauvaa ei voi rakastaa liikaa

Lasta ei voi rakastaa ja hemmotella eikä pitää sylissä liikaa vauvana. Se, että on saanut kerran tuntea olevansa rakastettu suojaa myöhemmiltä kolhuilta, joita jokainen saa osakseen.

Lapselle on tärkeää, että hänen kanssaan oleva aikuinen on kiinnostunut juuri hänestä ja että hän saa osakseen rakkautta ja huomiota. Usein omat vanhemmat ovat tässä parhaita. Jokainen kuukausi, jonka lapsi saa varttua rauhassa, on hänen kehitykselleen eduksi. Toisaalta jos kumpikaan vanhemmista ei viihdy kotona, on lapsen etu olla paikassa, jossa hänen kanssaan halutaan olla. Kotiäiti ei ole ainoa hyvä äiti.

ta, jonka mukaan hyvin varhain, jo alle vuoden ikäisinä, päiväkodissa aloittaneet lapset menestyvät elämässä paremmin kuin myöhemmin päiväkotihoidon laitettut lapset?

Ruotsalaisesta tutkimuksesta todettiin lasten, jotka on laitettu varhain laadukkaaseen hoitoon, pärjäävän elämässä paremmin kuin myöhemmin päiväkodissa aloittaneiden lasten. Ensiksi, tutkimus tehtiin 1980-luvulla, jolloin päiväkodeissa oli pienet ryhmät ja pysyvät hoitajat. Toiseksi, mitä tarkoitetaan pärjäämisellä - uralla ja koulussa pärjäämistäkö? Mitä me haluamme lapsillemme? Tutkimuksessa ei lainkaan pohdittu psyykkisen hyvinvoinnin aspektia. Lukuisissa tutkimuksissa on todettu hyvän ja pysyvän, turvallisen

“Lapset tarvitsevat aikaa. Laatu ei koskaan korvaa määrää.”

Mitä mieltä olet nykyisen äitiysloman ja vanhempainvapaiden pituudesta? Mitkä olisivat ihanteelliset pituudet äidin ja isän vapaille?

Äitiysloma on liian lyhyt, ei sitä ole päätetty lapsen näkökulmasta. Kuitenkaan mitään yleissääntöä ei ole, riippuu äidistä ja lapsesta. Jos äiti ei viihdy kotona, on lapsen parempi olla hoitopaikassa, jossa hänen kanssaan halutaan olla. Äidin ei tarvitse kokea tästä syyllisyyttä, voi olla riittävän hyvä äiti vaikkei olekaan pulantuoksuinen kotiäiti. Tärkeää olisi kuitenkin huomioida, etteivät erot olisi liian pitkiä ja että mahdollisimman paljon yhteistä arkaikaa olisi käytössä.

Isyysloma on liian lyhyt, mutta jokaisen perheen kannalta olisi tärkeää, että isät pitäisivät sen. Isille herää helposti ulkopuolisuuden tunteita vauvan ja äidin touhuja seuraillessa, isien pitäisi päästä varhaisessa vaiheessa mukaan. Isän merkitystä lapselle ei voi korostaa liikaa.

Mitä mieltä olet äskettäin julkaistusta ruotsalaisesta tutkimukses-

kiintymyssuhteen luovan pohjan psyykkiseen hyvinvointiin, samoin varhaisten erokokemusten olevan lapselle traumaattisia.

Sotalapsista kirjoitettiin aikanaan, kuinka loistavasti he pärjäsivät opiskeluissa ja uralla siitä huolimatta, että heidät riistettiin vanhemmiltaan ja vietiin vieraaseen paikkaan. Vasta 60 vuotta myöhemmin on havahduttu heidän tuskansa määrään, suruun ja erotraumoihin ja tämän surun merkitykseen heidän elämässään.

Lapsen pahoinvointia on joskus vaikea huomata, sillä hän ei osaa vielä pukea sitä sanoiksi. Lapset usein reagoivat psyykkiseen tuskaan sairastamalla fyysisesti, he eivät osaa ajatella muita vaihtoehtoja vaan elävät tässä ja nyt. Siitä syystä myös erot ovat heidän maailmassaan erilaisia kuin aikuisten. He vain tietävät rakkaan ja turvallisen olevan poissa eikä paluusta ole tietoa.

Mikäli perheeseen syntyy toinen lapsi, onko vanhemmalle sisarukselle parempi olla päiväkodissa vai ko-

“Isyysloma on liian lyhyt, mutta jokaisen perheen kannalta olisi tärkeää, että isät pitäisivät sen. Isän merkitystä lapselle ei voi korostaa liikaa.”

tona? Entä vanhempien kannalta, kuinka kahta pientä lasta kotona hoitavat jaksavat?

Harkitsisin vakavasti vanhemman lapsen päiväkotipaikan järkevyyttä – hieman riippuu tietenkin iästä, mutta alle 3-vuotiaan - jos äiti jää kotiin vauvan kanssa. Sisaruksen syntymä on lapselle trauma, hän menettää paikkansa auringossa. Toki siihen sisältyy paljon hyvääkin, sisaruussuhde on elämän pisin ihmissuhde, turva elämässä ja apuna itsenäistymistaistelussa ja muissa tuulisissa paikoissa. Kuitenkin paikka ainokaisena menetetään. Jos lapsi kokee tämän lisäksi tulevansa syrjäytyneeksi muutoin, vaarantuu hyvä suhde vanhempiin ja sisarukseen. Lisäksi hyvän itsetunnon kehittyminen vaikeutuu.

Mutta jos äidin voimat eivät riitä kahden pienen hoitoon on tärkeää saada apua. Lapsen etu on kuitenkin aina aikuinen joka haluaa ja jaksaa olla lapsen kanssa. Masentunut tai väsynyt äiti ei ole huono äiti, mutta hän tarvitsee apua. Päiväkoti on tietenkin yksi mahdollinen kanava purkaa työtaakkaa.

Millaisiin muutoksiin perheen perustamista miettivän uranaisen tai -miehen kannattaa varautua?

Äitiys on hyvin vaativaa, se on kuin päivystäisi päivystyspoliklinikalla ilman vuoroja, taukoja tai lomiamia ja siksi naiset tarvitsivat tukea tässä vaativassa työssään. Uran, naiseuden ja äitiyden yhteensovittaminen ei kaiketi ole ristiriidatonta kellenekään. Usein naiset kokevat joutuvansa uhraamaan jonkun näistä ja äitiys aikamoista tasapainottelua ja sovittelua eri roolejen välillä.

Oletko törmännyt usein tilanteeseen, jossa lapsen hankkimista siirretty myöhemmäksi työn vuoksi, ja

tämä on johtanut ongelmiin kuten lapsettomuuteen?

Urapaineet vaikuttavat liian usein perheen perustamiseen, erityisesti korkeasti koulutetuilla pariskunnilla. Tahaton lapsettomuus on yleinen ongelma ja sen arvioidaan viime vuosina yleistyneen. Yksi syy on se, että raskautta yritetään myöhemmällä iällä. Naisen hedelmällisyys vähenee 30-ikävuoden jälkeen ja yli 35-vuotiaasta vain puolet tulee raskaaksi vuoden yrityksen jälkeen ilman hoitoja.

Se on todella kova paikka kun ura on luotu ja talo on rakennettu ja sitten joudutaan toteamaan, että haidkara lensi ohi. Objektiiivisesti arvioiden on tosin mahdotonta sanoa, olisiko lastenhankinta varmasti onnistunut aikaisemmin. Puolelle lasta toivovista naisista on lapsettomuus siihen astisen elämän pahin kriisi. Kriisi joka useimmiten koettelee koko naisellista (tai miehistä) itsetuntoa, arvomailmaa ja sitä kautta pakottaa pysähtymään pohtimaan elämän tarkoitusta. Onko se ura sitten ollut todella se tärkein?

Jos lapsia sitten tulee voi uraiminen varautua siihen, että kaikki muuttuu. Äitiyttä voi verrata päivystämiseen päivystyspoliklinikalla.

Mikä lapselle on kaikkein tärkeintä eli jos aikaa on vähän, miten uravanhempikin voisi taata lapselleen turvallisen ja onnellisen lapsuuden?

Kyllä se vaan niin on, että lapset tarvitsevat aikaa. Laatu ei koskaan korvaa määrää. Eniten lapset kaipaavat yhteisiä hetkiä jolloin esimerkiksi löhöillään sohvalla, ruokaillaan yhdessä ja tehdään muita arkisia juttuja, ei niinkään mitään laatuaikaa milloin painetaan elämyspuistoissa. Lapsuus on todella lyhyt ja jokaisen koulutetun vanhemman täytyy kek-

siä ratkaisuja miten selvittää elämän ruuhkavuosista.

Miten neuvoisit vanhempia, joilla pitkät päivät ja kovat uratavoitteet, mutta kuitenkin halu ja tahto antaa lapselleen turvallinen ja onnellinen lapsuus?

Kannattaa tehdä taulukko 24:stä tunnistaan ja miettiä mihin tunnit vuorokaudesta menevät. Jääkö siinä riittävästi annettavaa pienelle ihmiselle? Mikä on elämässä tärkeää? Elämä on nykyään erittäin hektistä, mutta ajatellen mitä elämä on ja mitä siitä jää käteen, kannattaa esittää itselleen kysymys, onko työ se kaikkein tärkein. Parisuhteen hoitokin kannattaa sinne taulukkoonsa laittaa. Jos taulukon järjestys on työ, lapset, harrastukset ja sitten se puoliso, niin taitaa olla vaikeuksia tulossa. Kukaan ei jaksaa olla vuosikausia toisen listalla viimeinen.

Työn ja vanhemmuuden ristipaineissa pyristeleviä uravanhempia ei kuitenkaan tulisi tuomita. Syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteiden kanssa kamppaileminen on tuttua kaikille tämän tilanteen kokeneille. Vaikka monet tässä jutussa käsitellyt asiat on arvioitu yksin lapsen kehityksen näkökulmasta, käytännössä työelämän ja reaali maailman vaatimuksiakin tulee ymmärtää. Voi vain toivoa, että vanhemmat saisivat tukea ympäristöltään ja koettaisivat jaksaa taistella elämänsä ruuhkavuosien läpi. Monet kokevat ristiriidat ja riittämättömyyden tunteensa lähes ylivoimaisina.

Kannattaa muistaa, ettei täydellisiä vanhempia ole ja on riittävän hyvä vanhempi, kun vain uskaltaa rakastaa. Rakkautta, aikaa ja rajoja lapset tarvitsevat. Tärkeää on antaa lapsensa leikkiä lapsuuden kauneimmat leikkinsä loppuun eikä ajaa heitä harrastuksiin ja kilpailu- ja suoritusyhteiskuntaan mukaan liian aikaisin. Vaikka nykymailmassa vanhemmuuden ja uran yhteensovittaminen on yhtä nuorallatanssia, onneksi hyvää vanhemmuutta on monenlaista. Ei vanhemmuus eikä lapsuus ole suoritus.

□

